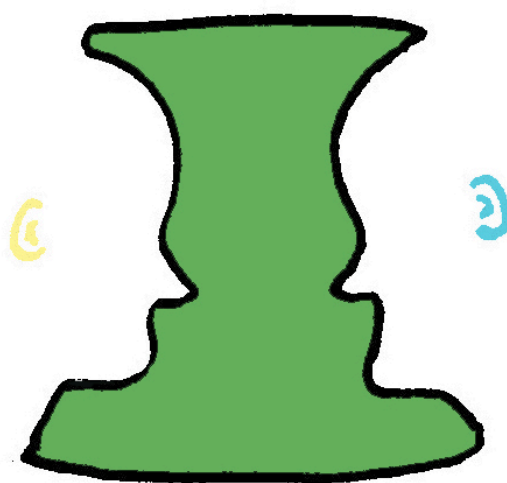

Common Ground Dialogues

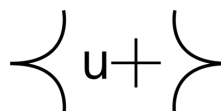

METHODOLOGY HANDBOOK

Asociácia /
Association
Divadelná Nitra

szubjektív
értékek
alapítvány

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

"Stories surround us like air; we breathe them in, we breathe them out. The art of being fully conscious in personal life means seeing the stories and becoming their teller, rather than letting them be the unseen forces that tell you what to do."

Rebecca Solnit, *Call Them by Their True Names*

Over gemeenschappelijke basisdialogen

Het [Project Common Ground Dialogues](#) (CGD) is een samenwerking van Hongaarse, Slowaakse, Franse en Nederlandse partners van de culturele, creatieve, sociale en academische gebieden. Samen ontwikkelden ze een co-creatieve artistieke vertelpraktijk op basis van de uitgebreide ervaring en methodologie van de ruimte, een in Amsterdam gebaseerd kunstinitiatief. De methodologie maakt gebruik van artistieke hulpmiddelen om gemeenschappen in staat te stellen om inclusiviteit en billijkheid aan te pakken door een gedeeld verhaal te creëren en zich bezig te houden met nieuwe manieren van dialoog. Het doel van het project was om een overdraagbaar formaat te ontwikkelen dat kan worden gedeeld

met beoefenaars in de kunst, wetenschap en sociale rijken.

We hebben *Storytelling Circles* georganiseerd in vier landen waar we meeslepende samenwerkingen verhalen beoefenden met gemeenschappen die we hebben uitgenodigd of gemeenschappen die ons hebben uitgenodigd. In deze veilige en gedurfde ruimtes onderzochten de deelnemers gemeenschappelijke waarden terwijl ze herinneringen deelden en speculatieve fictie creëerden. Tijdens de *Storytelling Circles* stelden we toekomstige scenario's voor, onderzochten noties van geheugen, geschiedenis, onderdrukking en privilege. De verhalen vertellen creëerde ruimte voor het in twijfel trekken van hegemonische discoursen en omarmde dialoog te midden van een veelheid aan parallel verhalen. De methodologie van CGD-geëmancipeerde deelnemers die mede-makers waren in een artistiek proces en hun eigen potentieel ervoeren, het bureau en eigendom van hun verhalen te rugvorderen.

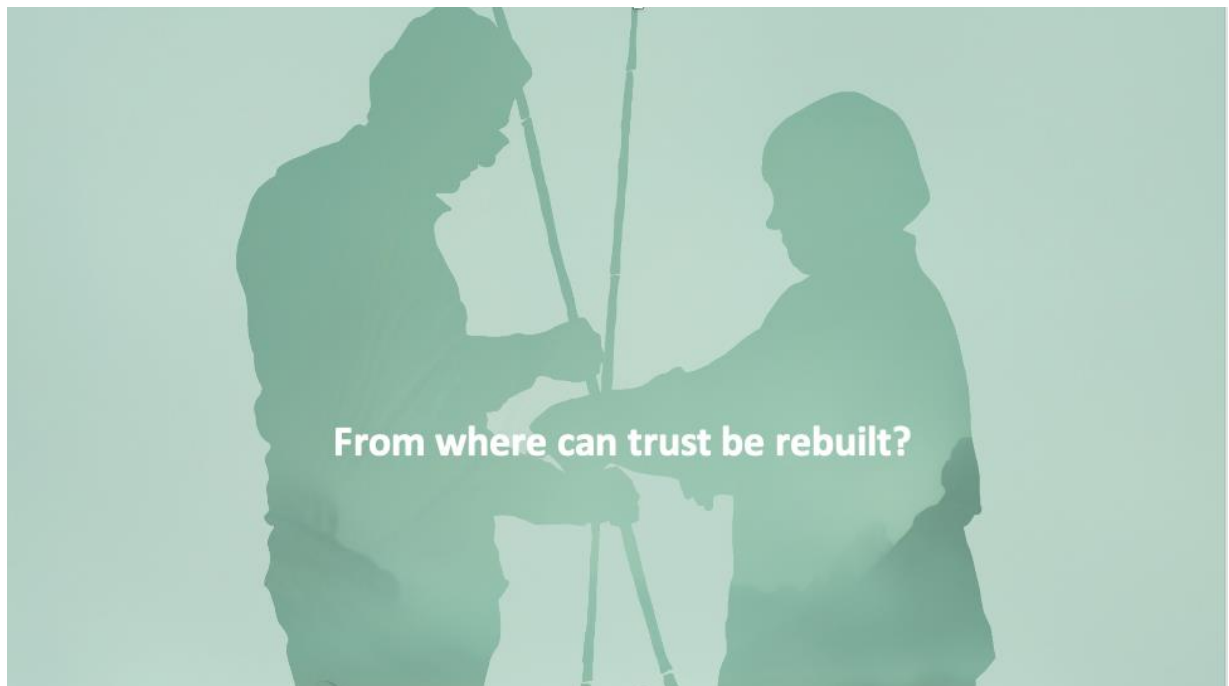
In het kader van het CGD -project hebben we ook onderzoek uitgevoerd (zie resultaten later in dit handboek) en georganiseerde openbare evenementen en symposia over hoe artistieke praktijken, met name verhalen vertellen, kunnen worden gecommuniceerd en sociale verandering bepleiten. We hebben collega's uit de kunst-, wetenschaps- en sociale wetenschappen uitgenodigd om de trainer-sessies te trainen om feedback te geven en mogelijke toepassingen van de CGD-methodologie in hun eigen praktijk te verkennen. We hebben ondersteuning geboden bij het aanpassen van de workshop aan specifieke behoeften en doelen van gemeenschappen. Het project heeft een aantal spin-offs en nasleeps gehad in de vorm van follow-up workshops, uitvoeringen en publicaties binnen en buiten de

Netwerk van partners en deelnemende organisaties. [Bezoek de website om meer te lezen en te zien.](#)

Partners, deelnemers, thema's

De partners die aan CGD samenwerkten, waren [Subjective Values Foundation](#) (HU), [Divadelná Nitra Association](#) (SK), [Stichting We Are Space / Space](#) (NL), [Plurality University Network / U + \(FR\)](#) en het [Instituut voor Societal-veerkracht bij de VU University van Amsterdam](#) (NL), organisaties die een commitment van de relevantie van CoCreative Artistic Artistic Artistic Artistic Artistic Artistic Artistic Artistic Artistic Artistic Artistic Artistic Artistic Artistic At Social Change. Meer [over de partners hier](#).

Het methodologieonderzoek naar meeslepende samenwerkingsverhalen van de verhalen vertellen was een samenwerkingsproces, een leren door ervaring te doen waarin samen met de partners elke deelnemer en deelnemende organisatie een co-onderzoeker was die bijdroeg aan de ontwikkeling met situationele kennis, praktische tips voor implementatie en de duurzaamheid van de vorm van de vorm.

Om context voor dit handboek te bieden, benadrukken we enkele van de gemeenschappen en thema's waarmee we hebben samengewerkt met behulp van de CGD -methodologie:

Institutioneel racisme: [Bizsu Közösségi Ház](#) Boedapest bracht ons in contact met Roma en niet-Roma Hongaren in Pilis, Hongarije. In dit kleine stadje manifesteert systemisch racisme zich op serieuze manieren omdat deze groepen generaal samenwonen maar geen interactie aangaan. De workshop bracht de partijen bij elkaar en creëerde een gemeenschappelijke basis voor verdere uitwisseling.

Onbewerkte verleden staat een gedeelde toekomst in de weg: in samenwerking met [Emoena](#), studie in interreligieus leiderschap en dialoog aan de VU en Delft Ontdekt, een reeks [gebeurtenissen die Delft's slavernij verleden herdenken](#), onderzocht de deelnemers hoe de deelnemers

Koloniale en slavernij uit het verleden manifesteren zich in het heden van Nederland. Op zoek naar een gemeenschappelijke grond, een gedeeld verleden dat het fundament kan zijn van een gedeelde toekomst.

Diversiteit en inclusie: in Boedapest werkten we met het Network of Subjective Values Foundation, een zeer diverse groep mensen met migranten- en vluchtelingenachtergronden van A.O. Syrië, Tunesië, Irak, Zuid-Amerika en Myanmar die het idee van 'thuis' in Hongarije definiëren. Deelnemers deelden ervaringen van vechtkrachtstructuren en strategieën van veerkracht.

Equity: Divadelna Nitra en het Women's Detention Center in Nitra, Slowakije, georganiseerde storytellingcirkels tussen personeel en klanten om gemeenschappelijke basis te verkennen. Hoewel het programma werd aangepast aan het protocol van de penitentiaire instelling, bood het een gedeelde ervaring waarmee deelnemers op verschillende manieren kunnen communiceren en het menselijk gezicht van de instelling tonen.

Klimaat en overgang: in opdracht van het Nederlandse ministerie van Landbouw, hebben we verhalen uitgesproken (Boven 't Maaiveld) tussen boeren, politici en milieuactivisten over het polariserende onderwerp van CO2-emissie en duurzame futures. De deelnemers formuleerden de gemeenschappelijke basis waar vertrouwen kan worden vastgesteld om samen verandering te creëren.

Eigendom van het verhaal: in samenwerking met Remo en Simone Lackner, Ph.D., hebben we een reeks interventies gemaakt die ongezonde onderzoeksomgevingen en rigide machtsstructuren in de academische wereld aanpakken. Deelnemers, supervisors en onderzoekers leerden tijdens het vertellen van verhalen om de gemeenschappelijke basis te formuleren, de vrijheden die ze nodig hebben te formuleren en de niet-vrijheid die ze nodig hebben om aan te pakken om strategieën te ontwikkelen en het eigendom van de academische droom te herwinnen. Zie artikel Bewustzijn verhogen over de impact van verhalende structuren door het ervaren van meeslepende co-creatieve verhalen door P.ardai en S. Lackner.

What makes CGD storytelling circle an artistic practice?

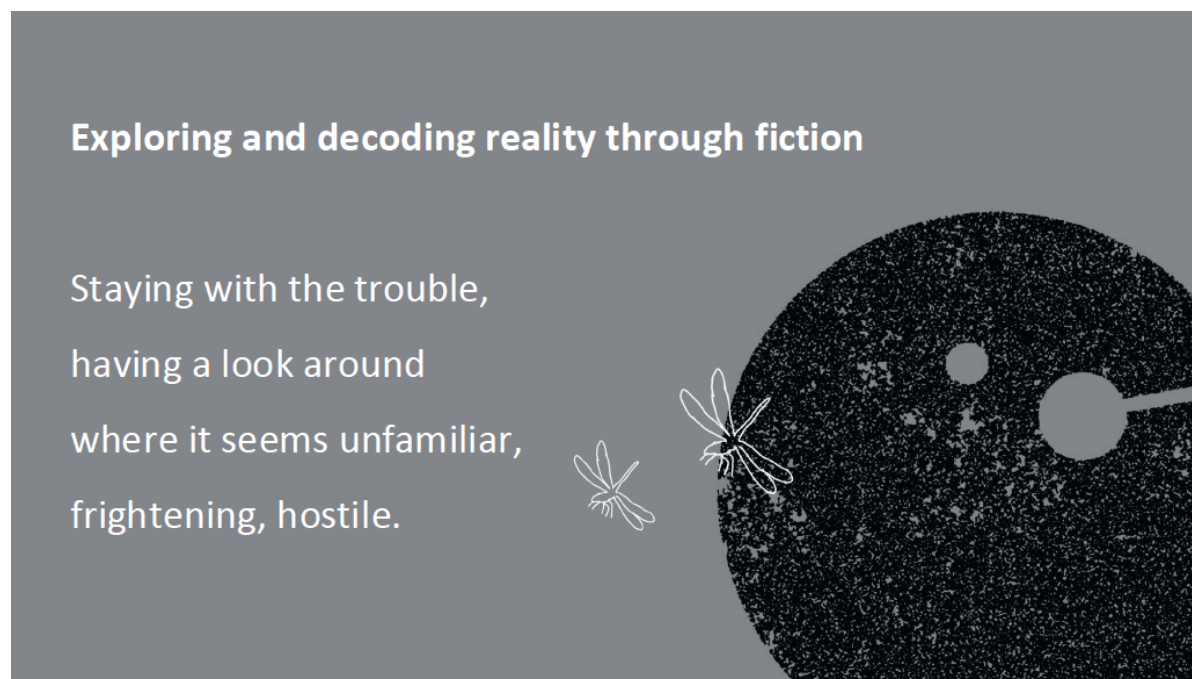
- o Unique experience.
- o Powered by imagination.
- o Balance of power: no teaching, no helping.
- o We play together.
- o In the experience: you forget yourself.
- o Non-normative, process-oriented.

Artistieke methodologie

Ruimte is een in Amsterdam gebaseerd kunstinitiatief dat gespecialiseerd is in meeslepende, collaboratieve verhalen in diverse media. Ruimte ontleedt complexe maatschappelijke problemen door de politiek van het persoonlijke. We vragen onszelf en het publiek/deelnemers: *What would we do if this happened to us? What would we do in that situation?* ruimte brengt complexe maatschappelijke problemen met migratie, identiteit, klimaatcrisis, machtsongelijkheid,

Institutioneel racisme, collectieve vooringenomenheid en historisch geheugenverlies dicht bij mensen en creëert artistieke ervaringen waarin de verbeelding wordt bevrijd en publiek/deelnemers kunnen verhouden tot deze onderwerpen. De vertelevenementen van Space bieden een inspirerende veilige en gedurfde plek waar geconditioneerde verhalen die de manier waarop we omgaan met anderen en de wereld beïnvloeden, op een toekomstbestendige manier kunnen worden gedeconstrueerd, onderzocht en herbouwd.

Ruimte heeft het CGD -methodologieonderzoek geïnitieerd omdat we die verhalen hebben ervaren met performatieve en visuele elementen, een sterk depolariserend effect had op het publiek dat verschillende (politieke) meningen uitsprak. (Zie verdere uitleg daarover in deel 2. Naar het onderzoek) De uitvoeringen brachten mensen die niet op dezelfde pagina zaten of die aannamen dat ze niet op dezelfde pagina zaten of elkaar niet kenden, op een duurzame manier dicht bij elkaar.

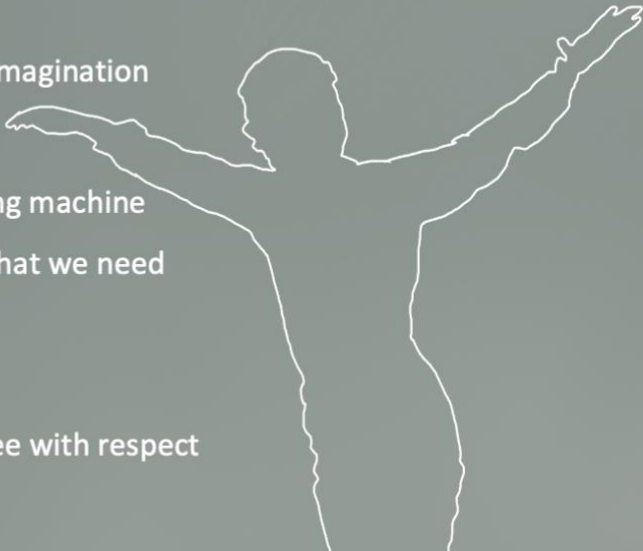
Ruimte bouwt voort op de (vaak ongebruikte) verbeeldingskracht en werkt met sterke metaforen, radicale what-if scenario's die het publiek /deelnemers uitnodigen om hun verbeelding te gebruiken en confronterende situaties in fictie te bezoeken.

Tijdens het vertellen van verhalen creëert de verbeelding als een veilige en gedurfde ruimte en een projector waardoor deelnemers in hun eigen 'verhalentelmachine' kunnen kijken, de manier waarop we geconditioneerd zijn om de wereld te waarnemen en ermee te relateren. Omdat het proces artistiek en co-creatief is, is het noch veroordelend noch normatief. Vergelijkbaar met de methodologie van het theater van Augusto Boal van de onderdrukte, facilitators /artiesten en deelnemers /publiek

Samen ontplooiën het verhaal in een horizontale ervaring die tot doel heeft machtsongelijkheid te voorkomen.

Playing with radical fiction:

- o in the safe & daring space of the imagination
- o scenario has open end
- o gives a glimpse into our storytelling machine
- o helps articulate what hurts and what we need
- o trains empathy
- o shines a light on blind spots
- o shows that it is possible to disagree with respect
- o builds trust

Voor wie kan deze methodologie interessant zijn?

De verhalenmethode van CGD kan worden aangepast aan de behoeften van verschillende groepen en thema's, voor deelnemers van 10-100 jaar oud. Het is geschikt voor intergenerationele dialoog en voor mensen met lichamelijke handicaps. Het storytelling Circle -formaat kan groepen samenbrengen met verschillende gezichtspunten. Het kan worden gespeeld vóór een debat/discussie of er moet een gezamenlijke beslissing worden genomen. Het kan mensen samenbrengen die elkaar niet kennen en/of elkaar willen leren kennen. De workshop kan diep inzicht brengen in hoe verhalen de perspectieven van de deelnemers op het leven vormen door darmgevoelens, dromen, angsten en mogelijke blinde vlekken te onthullen zonder veroordelend te zijn. Het vertellen van verhalen kan overgangen modelleren en laten zien wat verandering in de weg staat.

Het effect van de workshop met het vertellen van verhalen is niet dat alle problemen onmiddellijk worden opgelost. Het zou dwaas zijn om te denken dat kwesties als institutioneel racisme, klimaatverandering, economische of genderongelijkheid in een workshop van enkele uren kunnen worden geëlimineerd. De impact van de workshop is om verschillende perspectieven te tonen en vertrouwen te creëren, een gemeenschappelijke basis van waaruit nieuwe ideeën, dialoog, gedeelde visies op de toekomst en verandering kunnen worden aangebracht. De storytellingcirkels helpen deelnemers hun veronderstellingen te controleren en ruimte te creëren voor nieuwe relaties. Ondanks de uitdagende thema's en conflicten - gerelateerde context, is het een genezing en leuke ervaring.

Hoe het handboek te gebruiken?

Eerst leggen we alle basiselementen van de verhaalcirkel uit, van voorbereiding tot reflectie. Vervolgens geven we enkele voorbeelden van hoe u de verschillende componenten kunt combineren en een op maat gemaakte aanpassing kunt maken. We zijn ons er goed van bewust dat het aanpassen

De storytellingcirkel kan alleen moeilijk zijn op basis van deze handleiding. Als u ondersteuning nodig hebt, maak ons dan bekend via petra@spaceexplorers.com

De Common Ground Dialogue Artistic Storytelling Circle by Space Explorers of the Continuous Present heeft een vergunning onder Creative Commons By-NC-SA 4.0. Als hergebruiker verwachten we dat u de ruimte aan de ruimte geeft in uw communicatie/publicatie van de activiteiten waarvoor u onze methodologie hebt gebruikt. Als RE -gebruiker mag u het materiaal in elk medium of formaat alleen voor niet -commerciële doeleinden verspreiden, remixen, aanpassen en voortbouwen. Als u besluit het materiaal te wijzigen of aan te passen, moet u het gewijzigde materiaal onder identieke voorwaarden licentie geven.

Preparaten en protocol van uitnodiging tot dag van de workshop en daarna

Om een veilige en gedurfde ruimte en een inspirerende omgeving voor de deelnemers te creëren, moet het voorbereiden en produceren van de CGD -verhalencirkel met precisie worden gedaan. Zich bewust zijn van het feit dat het een illusie is om te anticiperen op elk aspect van wat er zal gebeuren tijdens een live -evenement, moeten de organisatoren zorgen voor het creëren van veilige marges om te voorkomen dat de fysieke en mentale veiligheid van de deelnemers, onvruchtbare conflicten en elke vorm van discriminatie of culturele toe-eigening.

Afhankelijk van de kenmerken van de groep (leeftijd, grootte, vaardigheid), moeten de duur van de workshop en/ of het thema de volgende aspecten worden overwogen:

Profiel van producent/organisator

Het wordt aanbevolen dat de facilitator (s) door een producent wordt bijgestaan. Deze persoon kan een contactpersoon zijn van een van de samenwerkende organisaties. Als dit niet mogelijk is en de facilitators alle organisatorische taken moeten aannemen, is het belangrijk om goed te plannen en een duidelijke verdeling van verantwoordelijkheden te hebben, omdat het leiden en organiseren van een storycirkel tegelijkertijd veeleisend is.

De producent moet een goede organisator zijn die vooruit denkt en op verschillende scenario's anticipeert. Iemand van precisie met het oog op detail, die tegelijkertijd flexibel is / zijn en een goede improvisator.

Een goede communicator die de samenwerking tussen locatie, organisatie, deelnemers en facilitators kan afstemmen. Een ijverige persoon die de dingen niet tot het laatste moment laat en op tijd aanwezig is. Zij, hij, ze zorgen vooraf voor regelingen en controleren de behoeften van de deelnemers (dieet, privacy, cultureel ...). Tijdens de verhalencirkel zorgen zij, hij, ze zorgen er bijvoorbeeld voor dat alle catering- en workshopmaterialen aanwezig zijn en dat het evenement soepel verloopt.

Werkplaatsruimte

De workshopruimte moet helder en gastvrij zijn. De grootte van de ruimte is afhankelijk van de groepsgrootte, maar er moet rekening mee worden gehouden dat de groep in staat moet zijn om te bewegen met de bamboesticks (elk 1,5 - 1,8 m lengte). Voor 15 personen wordt een ruimte van ten minste 8mx8m aanbevolen. Natuurlijk zijn grotere ruimtes altijd beter, maar de ruimte zou niet zo groot moeten zijn dat deelnemers zich vervreemd voelen.

Een neutrale omgeving heeft de voorkeur boven een donkere theatterruimte of een ruimte vol betekenisvolle symbolen en connotaties zoals een kerk of een tentoonstelling met verschillende artefacten.

Alle apparatuur en meubels moeten aantrekkelijk worden geregeld voordat de workshop begint. Als het evenement plaatsvindt in een openbare ruimte, moet de privacy van deelnemers en facilitators worden gegarandeerd. Mensen van buitenaf gaan door de workshopruimte of komen kijken, kunnen niet worden toegestaan. Er zou een hoek moeten zijn voor verfrissingen. De ruimte zou een open, vriendelijke, speelse sfeer moeten en uitgaan. Er moeten verplaatsbare tafels en stoelen in de kamer zijn, zodat deelnemers kunnen zitten, tekenen en schrijven.

Inhoudsvoorbereiding

Organisatoren en facilitators moeten zich bewust zijn van de volledige context van het evenement en deelnemen aan de voorbereiding ervan. Samen moeten ze het doel van de cirkel formuleren en de vragen bespreken die zullen worden beantwoord. Als noodzakelijk, kan een voorlopige discussie met de deelnemers ook nuttig zijn, hoewel het ook kan worden gezien als stressvol en openheid beïnvloeden.

Alle informatie die vooraf wordt verstrekt, mag de verwachtingen van de deelnemers niet conditioneren of beïnvloeden. Informatie vooraf aan deelnemers moet een gevoel van veiligheid en waardering geven dat de organisatoren voor privacy zorgen en de bijdrage van de deelnemers aan deze speciale bijeenkomst waarderen.

Profiel van facilitators

Het is het beste om de workshop in paren te voeren. Naast expertise in facilitering, moeten culturele achtergrond, leeftijd en geslacht ook een rol spelen die de facilitators werpt. Als een voorbeeld: Space voert verhalenencirkels uit met Petra Ardai (identificeert als vrouw, 55+, theater professional met migrantenachtergrond uit Oost-Europa, accent in het Nederlands) en Jörgen Gario (identificeert als man, 30+, gesproken woordkunstenaar met Caribbean Achtergrond, native speaker van Dutch). Deze twee facilitators vullen elkaar aan en hun uiterlijk/verhalen zijn relateerbaar of representatief voor een diverse groep deelnemers in en buiten Nederland. De facilitators moeten vanuit hun ervaring verbinding kunnen maken met de thema's.

Vaak moet een vertrouwde persoon van de organisatiegroep ook deel uitmaken van het facilitator-team, om dat ze waarschijnlijk een langere relatie hebben met de specifieke (gemarginaliseerde of kwetsbare) groep deelnemers.

Bij het werken met Roma en niet-Roma Hongaren werd het team van de ruimte aangepast. Ardai, die Hongaars is (maar niet-Roma), werd ondersteund door Bizsu, de NGO die al jaren met de Roma werkt, en door Rodrigo Balogh, een bekende Roma-kunstenaar en rolmodel voor Roma Emancipation in Hongarije, door culturele toe-eigening te vermijden en respect voor de Roma-gemeenschap te tonen.

In het detentiecentrum in Slowakije kunnen alleen personeelsleden optreden als facilitators. Space trainde ze in een verhalenvertelling Circle-evenement en paste het scenario aan hun behoeften aan. Omdat het team van Space geen Slowaaks spreekt, werd een Slowaakse woordkunstenaar getraind en werd hij toegetreden tot professionals van het detentiecentrum.

De ruimte gelooft dat iedereen op de een of andere manier bevooroordeeld is. Er zijn altijd dingen die we aannemen of niet weten. Wanneer facilitators zich hiervan bewust zijn, open en nieuwsgierig zijn, worden de kansen op fouten, zoals moraliseren of beoordelen, geminimaliseerd. Sommige aspecten van het gesproken wordelement van de storytellingcirkels kunnen worden gedaan door elke facilitator. De ter plaatse creatie ter plaatse van een gedicht op basis van de bijdrage van de deelnemers kan het beste worden gedaan door een kunstenaar die hierin wordt beoefend.

Duur en groepsgrootte

De storytellingcirkel is optimaal voor 15-20 mensen en duurt een volledige dag met catering, snacks en een gedeelde maaltijd. Bijvoorbeeld 10.00/ 10.30 - 17.30/ 18.00 met lunch en/ of diner. Ervaring laat zien dat een workshop van 3/3,5 uur voor 10-20 mensen het minimum is. Als het absoluut noodzakelijk is, kan de nadruk liggen op een speelse overgangservaring, kunt u de ervaring opschalen naar 1 uur met 25-30 deelnemers. Ruimte biedt ook een tweedaagse ervaring die het meest transformerend is.

Regels en gedragscode

Alle mensen die deelnemen aan de verhalencirkel zijn deelnemers, zelfs de facilitators zelf op een speciale manier. Deelnemers kunnen zich terugtrekken uit een oefening, maar kunnen geen toeschouwers worden. Het is belangrijk om elkaar te respecteren door te luisteren, ruimte te geven en niet te overweldigen of in en uit te lopen tijdens het vertellen van verhalen. Het gebruik van mobiele telefoons moet worden vermeden en beperkt tot pauzes. Hoewel deze vereisten essentieel zijn, is het ook niet wenselijk voor de facilitator om als politie op te treden. Facilitators moeten vakkundig de balans tussen de bestelling en de speelsheid behouden.

Tijdens een verhalencirkel delen deelnemers herinneringen en persoonlijke verhalen. Facilitators moeten vanaf het begin duidelijk maken dat deelnemers hun 'eigen verhalen voor het vertellen van machine' in de gat en moeten houden, voor hun grenzen moeten zorgen en moeten kiezen wat ze met de groep delen. Facilitators moeten deelnemers eraan herinneren dat ze de vrijheid hebben om gebeurtenissen weg te laten of dingen te verzinnen, zelfs herinneringen.

De oefeningen zijn zorgvuldig ontworpen om deelnemers te ondersteunen bij het ontdekken van hun eigen verhalen en hen bureau te geven om ze te delen. Desalniettemin moeten facilitators alert zijn en deelnemers helpen zichzelf te beperken tot het beschrijven van beelden en andere sensorische herinneringen zoals geur, smaak, gevoel in plaats van analyseren. Het beschrijven van interpersoonlijke gebeurtenissen en fabuleren over andere mensen moet zoveel mogelijk worden vermeden.

De diepte en het tempo van het delen van geheugen moeten door de deelnemer worden bepaald. Er wordt veel gezegd tussen de lijnen tijdens de workshop. Facilitators moeten alert zijn en elke vorm van uitsluiting of onattente vergelijking vermijden.

Over het algemeen vertellen mensen graag over hun leven en vinden het maken van geheugenroutes erg aangenaam. Herinneren is een cumulatieve ervaring en daarom kunnen deelnemers soms het gevoel van tijd verliezen. Facilitators moeten tactvol, beleefd en bewust zijn van het verstrijken van de tijd, zodat iedereen een gelijke kans heeft om te delen.

Tijdens een verhalenkring oefenen deelnemers verschillende vormen van verhalen vertellen: ruimtelijk, visueel en met woorden. Wanneer de groep samen een vorm van verhalen vertellen, zijn de belangrijkste regels dat de groep samen begint en eindigt en dat deelnemers niet kunnen zeggen dat de ander de waarheid niet vertelt of de fictie doorbreekt door erop te wijzen dat denkbeeldige elementen van het verhaal niet mogelijk zijn in het echte leven. Deelnemers kunnen elkaars verbeelding niet corrigeren. Ze kunnen tegenspreken en elkaar uitdagen in fictie door de stroom van het verhaal te veranderen.

Persoonlijke verhalen die tijdens het vertellen van verhalen worden gedeeld, moeten niet worden verwezen naar de verhalenkring of buiten de workshopruimte door de facilitators. Het speculatieve fictiegedeelte dat zich afspeelt in een toekomst na de mens is mogelijk om na het evenement te bespreken, maar in plaats van het te analyseren, is het beter om te beschrijven wat er is gebeurd en hoe het mensen voelde.

De belangrijkste regels met betrekking tot de structuur van de workshop zijn dat alle elementen kunnen worden weggelaten behalve het reflectiegedeelte. De workshop-elementen moeten elkaar in de oorspronkelijke volgorde volgen, d.w.z. van het opwarmen, door herinneringen (non-fictie) tot speculatieve fictie en niet andersom.

Privacy

Als de organisatie foto's of opnames van de deelnemers of het door hen gegenereerde materiaal tijdens de verhalenkring wil maken, moet dit van tevoren worden gecommuniceerd en gecontroleerd dat iedereen er comfortabel mee is. Over het algemeen raden we aan om het maken van foto's en video's te vermijden, om dat dit de vrijheid van de deelnemers beperkt. Een audio-opname is anoniem en minder opdringerig. U kunt achteraf altijd een groepsfoto maken of deelnemers uitnodigen die op een later moment een video-interview geven.

Veilige en gedurfde ruimte

Grondige voorbereiding op de bovenstaande aspecten, gedragscode, profiel en taken van facilitators zijn essentieel om een veilige maar positief uitdagende omgeving voor de workshop te creëren. De storytellingcirkels zijn geen openbare evenementen en werken het beste met een kleine groep van 10-15 - max 30 deelnemers. De elementen van de workshop zijn niet ingewikkeld, iedereen kan het. Tijdens het vertellen van verhalen zijn er spelregels om deelnemers eraan te herinneren dat ze een spel spelen en een verhaal verzinnen. Deelnemers aan de vertelkring worden niet uitgenodigd om zich voor te doen als een personage en het gevoel van de realiteit te verliezen, maar om zichzelf te observeren en hoe het creatieproces gebeurt. Er is een constant verband tussen verbeelding en realiteit, tussen fictieve en 'ware' verhalen. De facilitators ondersteunen deelnemers aan het bewaken van hun grenzen terwijl ze persoonlijke ervaringen ontdekken en delen.

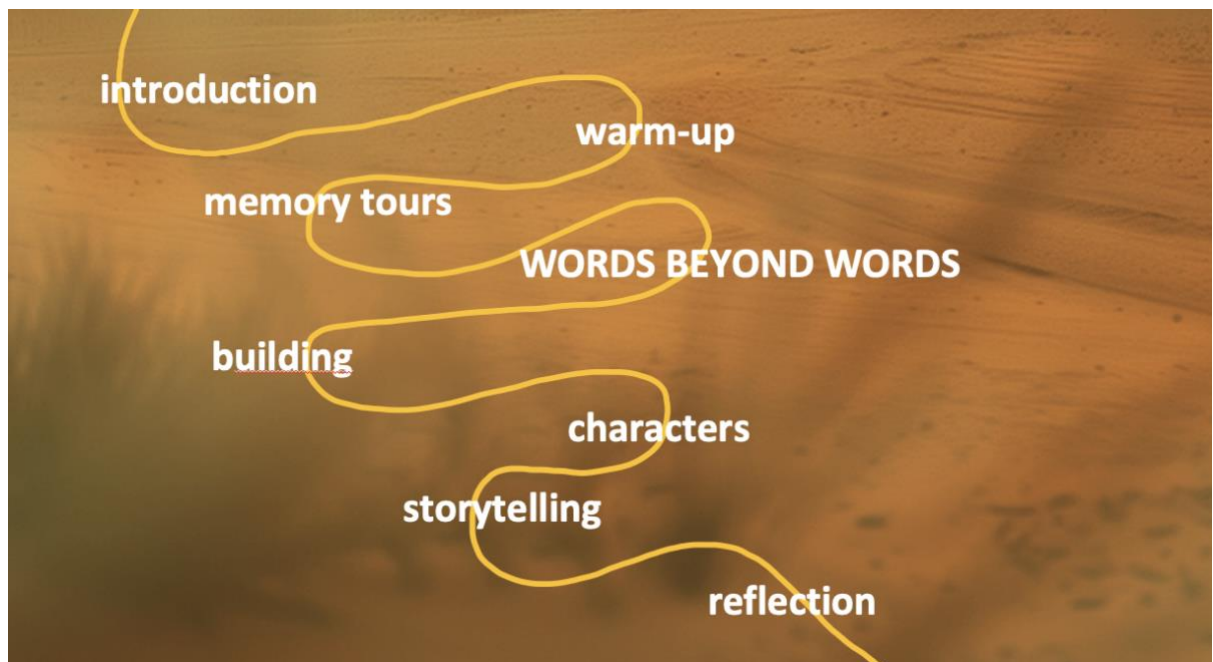
De storytellingcirkels nemen deelnemers stap voor stap van realiteit naar fictie en terug. Het concept kan worden aangepast, sommige elementen kunnen worden ingekort of zelfs weggelaten (behalve het werken met herinneringen en het reflectiegedeelte), maar facilitators moeten bekwaam zijn in het leiden van deelnemers in hun eigen tempo, na de dynamiek van de groep in fictie en vervolgens terug naar de realiteit.

Het hiernamaals en een herdenkingsgeschenk

Na een vertelkring biedt Space groepen de gedichten van de gesproken woordkunstenaar (Jörgen Gario) en een tekening van de denkbeeldige wereld van de deelnemers door een beeldend kunstenaar (Stella de Kort). De beeldend kunstenaar maakt de afbeelding door te luisteren naar de (anonieme) audio-opname van de verhalen vertellen

Leer de elementen van de verhalencirkel

Inleiding (10 min)

'In this workshop, we use our imagination to look at the stories we carry inside us. During the game, you can spy on your own 'storytelling machine', study your own imagination or discover the obstacles that inhibit it. Watch mindful of your own thoughts and feelings. Take care of your boundaries.'

We beginnen de dag door het team kort te introduceren en te benoemen wat we in de workshop zullen doen op zo'n manier dat het deelnemers uitnodigt voor een avontuur. We vertellen hoe de dag zal verlopen. We drukken onszelf zeer concreet uit, maar proberen training en adviseur -terminologie te voorkomen.

Ontmoet en begroet met koffie en thee	Opwarmen
Rondleidingen in onze herinneringen	Woorden buit
en woorden, proza-vers	Lunch Bouwmonument
Visionaire verhalen vertellen	Aftertalk

We noemen het thema van de dag niet expliciet als er een is, omdat een declamatie of de nadruk op het onderwerp alleen ingedrukte patronen van denken en gevoel zou aanpakken, ideeën die we al kennen. We willen een ervaring bieden die ruimte creëert voor een nieuwe mindset.

We houden de introductieronde van de deelnemers zo kort mogelijk en vertellen hen dat we gaan randeren dat ze binnen een uur meer over elkaar zullen weten dan lang een lange tijd in een cirkel zitten praten of pinnen op een naamtag.

Afhankelijk van de behoeften van de groep bieden we specifieke informatie om duidelijkheid te vestigen. In een trainer naar trainer -verhalencirkel praten we bijvoorbeeld kort over de leerdoelen. Voor tegenstrijdige of kwetsbare gemeenschappen vermelden we ons doel voor de dag, verzekeren deelnemers dat we een open houding hebben en dat we samen controle hebben over hoe de dag gaat.

In dit handboek proberen we een algemene beschrijving te geven die nuttig is voor facilitators om in alle omstandigheden te weten. Natuurlijk moet je aanpassen wat je zegt en hoe je het zegt tegen de deelnemende groep. Tijdens de introductie van 15 minuten moeten facilitators de toon vinden en de horizontale krachtrelatie van de interactie voor de dag tot stand brengen.

Opwarmen (10 minuten)

*'Keep moving and don't let go of the bamboo sticks.
You can take it from one hand to the other, but don't break the chain!*

Boedapest 2024- Foto Hannah Skultety

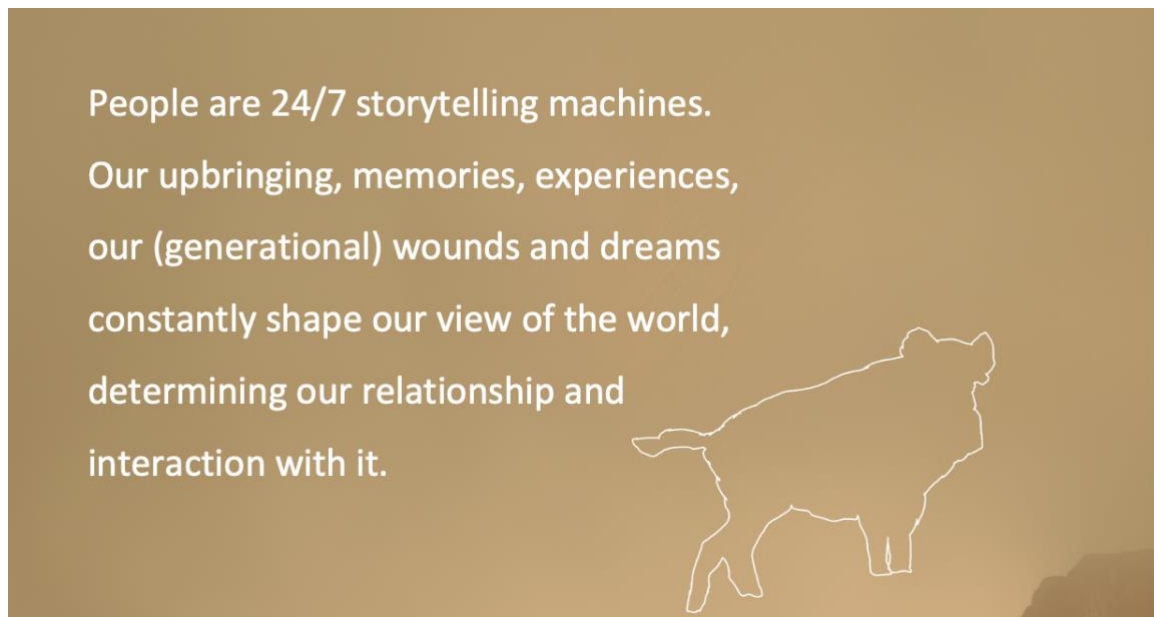
We hebben een stapel van de langere (1,18 m) bamboesticks (het aantal deelnemers dat zich bij het spel heeft aangesloten) in het midden van de kamer geplaatst op een manier die al zichtbaar is bij de introductie.

We vragen iedereen om een uiteinde van een bamboestick in beide handen te houden en een cirkel te vormen. Het gebruik van de bamboesticks om een keten van individuen te creëren zonder elkaars lichaam aan te raken. De taak is om samen te bewegen als een organisme zonder te stoppen en de verbonden bamboestokken te laten vallen. Wanneer deelnemers vast komen te zitten, kunnen ze stokken boven of onder elkaar tillen door beide stokken tijdelijk in één hand te houden. Bekijk de demonstratievideo: <https://youtu.be/vzkjptmhwdw>

We raden aan om muziek te gebruiken om op te warmen. Bij voorkeur een instrumentaal stuk dat opbeurend is, maar niet te snel op de beat, eerder een stroom. We gebruiken Tezeta (Nostalgie) door Mulatu Astatke, Ethiopische jazzmuzikant. Het is belangrijk dat de muziek niet verwijst naar een (krachtige) vertelling zoals marcheren of kerkmuziek, noch mag het esoterisch zijn.

De opdracht lijkt in het begin onmogelijk en roept veel gelach op. Met één kenmerk en twee instructies kunnen deelnemers een goed functionerend dynamisch systeem maken dat gelijke betrokkenheid vereist van iedereen die zich aansluit. Dit systeem brengt een nieuw

Onvoorspelbaar resultaat bij elke beweging en toch kunnen deelnemers na slechts enkele seconden veilig naar binnen het systeem bewegen.

Memory Tours (minimale 1,5-2 uur voor 15 deelnemers)

'Our thoughts and emotions take shape in the context of stories, structured by an intricate web of interconnected narratives of past and future. The past is fiction and so is the future. Every time we speak or think, we invent our own reality. There is no neutral point of entry into the web of stories. We are full of assumptions, prejudices, traumas and dreams. The stories of our ancestors and the conditioning we carry within us constantly influence our perception of the world and how we interact with others. Unfortunately, we are often unaware of this.'

Voordat de geheugenkaarten beginnen te maken, is het belangrijk om te vermelden dat in dit deel van de workshop de groep met herinneringen werkt, met persoonlijke verhalen. Deelnemers moeten eraan worden herinnerd om hun grenzen te bekijken. Facilitators moeten de richtlijnen professioneel en kort houden om niet onnodige onrust uit te lokken, maar is essentieel om deelnemers te informeren dat echte herinneringen aan de oppervlakte komen, maar ze zijn vrij om niet te delen, te veranderen of uit te bedenken van herinneringen. Niemand zal controleren of de verhalen waar zijn of niet. Het maken van de geheugenkaarten en dan is de tour een geweldige en plezierige manier om verhalen te delen en elkaar te leren kennen, overeenkomsten en verschillen te herkennen en ons zelf te ontdekken te midden van anderen.

→ Herinnerend aan de route van huis naar school en terug

Het maken van de geheugenkaart begint met het onthouden van de route van huis naar basisschool. Werken met deze herinnering is een veilige keuze omdat de wandeling naar de basisschool een persoonlijk geheugen is, meestal levendig maar niet extreem emotioneel geladen, en daarom een goede basis voor het vertellen van verhalen. Over het algemeen heeft iedereen een herinnering aan hun basisschooldagen, maar als het voorlopige onderzoek aantoont dat dit niet het geval is, dan is elke andere gemeenschappelijke jeugdroute een optie, zoals lopen naar de supermarkt en terug.

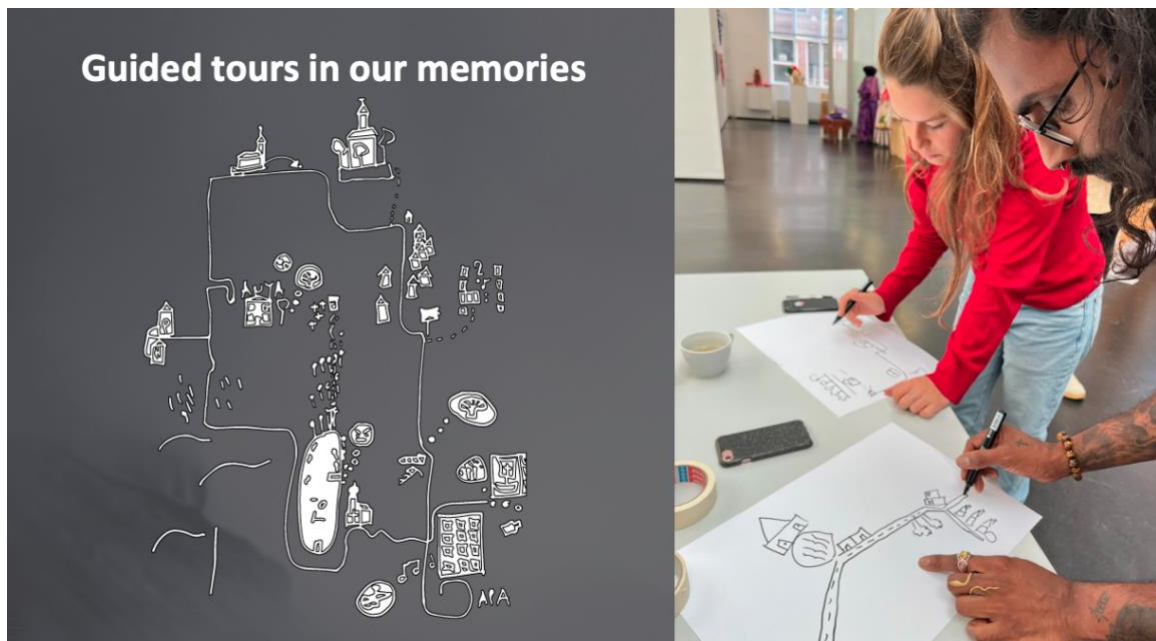
Loop de route door de ruimte

Voordat de deelnemers een kaart tekenen, schalen deelnemers de route naar de grootte van de kamer en lopen het stretch heen en weer. De routes moeten worden gesuperponeerd, d.w.z. een herinnering uit Boedapest kan die van Paramaribo oversteken, enz. De route lopen, het in het lichaam voelen en anderen zien doen is het begin van het vertellen van verhalen samen.

Denk aan de geuren, kleuren, smaken, geluiden, vormen en andere sensaties van de route.

'What was the surface of the road? Do you remember the colours of the sky, the shape of the houses?...' Facilitators moeten deelnemers ondersteunen bij het verzamelen van (verbeelde) sensorische herinneringen met vragen en voorbeelden.

→ Teken een kaart van de route

Nu de route is geschaald naar de grootte van de kamer, wordt de deelnemers gevraagd deze op een A3-vel papier te schalen. Het zou een cirkelvormige route moeten zijn van huis naar school en terug. Vaak is de retourroute anders, maar als dat niet het geval is, moeten deelnemers verschillende dingen ontdekken op de terugweg dan op weg naar buiten.

'The memory route is a geographical arrangement of memories, not a chronological one. You may have memories of the route from different periods... You may still be able to visit your route, or it may no longer be accessible. Try to collect memories of different moments along the route, see for yourself how the landscape has changed. And above all, don't overthink things!'

Herinneringen verzamelen (creëren) op de route

Nadat de routes op papier zijn vastgelegd, vragen facilitators deelnemers om hun ogen te sluiten en, Denk een voor een aan een herinnering aan een niet-menselijke entiteit langs het pad. Het is belangrijk dat deelnemers het eerste beeld nemen dat te binnen schiet, zelfs als het niet waar is en hun verbeelding niet censureren. Om deelnemers te helpen bij het visualiseren van hun herinnering en, kunnen facilitators enkele voorbeelden geven. De verzamelde geheugenfragmenten van niet-menselijke entiteiten worden toegevoegd aan de geheugenkaarten door ze langs de route te trekken.

'Close your eyes and imagine an animal along a route, like your own pet if you had one, the neighbour's dog, a farm or wild animal, a bird in the sky, an ant under your feet... Don't think too much! Have you got it? Mark it on your map.'

Hetzelfde geldt voor herinneringen aan planten (bomen, bloemen, champignons ...), natuurlijke fenomenen (regenboog, storm, eerste sneeuw, zonsondergang, tornado ...), landschappen (berg, meer, stedelijk landschap, zee ...), machines (broodrooster, fiets, bus, verkeerslichten ...). Geleidelijk komt er een verhaal op de geheugenkaarten, geworteld in herinneringen verrijkt met fantasierijke elementen.

Amsterdam, 2023

→ Pak de route op de vloer

Nadat de herinneringen aan alle vijf categorieën zijn verzameld en gemarkeerd, keren de deelnemers terug naar de kamer met de papieren kaart in de hand. Deelnemers worden gevraagd om de routes in de kamer te markeren met witte afplakband (de vloer zal niet worden beschadigd en het is mogelijk om op het stuk te schrijven). Deelnemers kunnen verschillende artikelen en kleuren gebruiken om speciale herinneringen te markeren (dieren, planten, natuurlijke fenomenen, landschap en machines) op de route. Op de vloer ontstaat de blauwdruk van een gedeelde wereld. Deze kaart is de basis van alle aankomende verhalen over de verhalenkring.

Als de tijd kort is, kunnen facilitators tekenen van niet-menselijke entiteiten overslaan en in plaats daarvan kunnen ze zich onmiddellijk op de vloer bevinden. Deelnemers kunnen hun herinneringen delen door naar de plaats te gaan waar de herinnering plaatsvond. Facilitators kunnen de groep in beweging krijgen door te vragen:

*'What kind of animals, plants, landscapes, etc. do you remember along the route?
Please stand where the memory occurred and share it with the group.
Let's collect our animals, plants...etc.'*

→ Rondleidingen in onze herinneringen

Langs routes van huis naar school en terug volgt de groep een deelnemer aan haar, de zijne, hun reis. De groep loopt letterlijk alle routes. De facilitator begint met het stellen van vragen als een ruïmtenkende toerist tijdens een sightseeing-tour. De vragen moeten in de tegenwoordige tijd zijn en zich richten op beschrijvingen van afbeeldingen, geluiden en andere zintuiglijke ervaringen, zodat iedereen in de kamer ze kan voorstellen en voelen: *'Where are we now? What can we see and hear?'*

Het is belangrijk dat facilitators de afbeeldingen en sensorische details voor zichzelf laten spreken, in plaats van de herinneringen van deelnemers uit te leggen of te analyseren. Als de groep verschillende culturele achtergronden heeft, is het heel leuk om samen de wereld rond te reizen in de verbeelding tijdens een verhalenkring.

Facilitators moeten deelnemers vragen of ze vergelijkbare of zeer verschillende herinneringen hebben en als iemand ze zou willen delen. Ervaring laat zien dat de tour spontaan in gesprek wordt tijdens de geheugentours. Gedeelde herinneringen zijn een cumulatief proces. Naarmate de ervaring vordert, komen er steeds meer verhalen naar voren, vinden er nieuwe soorten beurzen en ontdekkingen plaats. Bijvoorbeeld, een moment van tijdreizen uit de herinnering aan een Surinaamse man van Rotterdam IJSSELMONDE:

‘I didn’t know then that my school was the place where they kept enslaved people before they were transported. Now I can hear them crying.’

De geheugenroutes kunnen ook worden uiteengezet in de natuur of in een park met bamboestokken als oriëntatiepunten.

Tijdens geheugentours zijn er vaak onverwachte realisaties die er misschien niet meteen belangrijk uitzien, maar stiekem een sterk gevoel van cohesie en erbij horen in de groep bouwen. In Nitra, Slowakije, ontdekten we dat we allemaal een duidelijk en vrij vergelijkbaar sensorisch geheugen hebben van de geur van onze basisscholen. Hoewel we een groep mensen van verschillende leeftijden en etnische groepen waren, konden we de geur samen beschrijven. Er zijn terugkerende motieven zoals mysterieuze hoeken, vermoedelijke verborgen schatten, enge honden, snoepwinkels .... veel kleine verhalen die we delen, hoewel we zijn geboren in volledig verschillende gezinnen en omstandigheden.

Na de rondleidingen 'straalt' de vloerkaart uit de verhalen van de deelnemers en de kamer is gevuld met sensorische herinneringen, afbeeldingen, geuren van voedsel, verhalen over dieren, planten, landschappen, natuurlijke fenomenen en machines. De verhalen beginnen te communiceren, zoals in de verhalencirkel in Boedapest met een zeer diverse groep migranten en vluchtelingen waar de Jasmine's bloeiden in een speeltuin in Erbil, Irak, naast een varkenskraam in een dorp in Myanmar, en de drukke tram van Tunis Rode door een stuk regenforest vol snoepen in Brazilië.

→Verdere expedities (thema gerelateerd)

Zodra deelnemers alle geheugenroutes hebben bezocht en de vloerkaart van de gedeelde wereld is gemaakt, is het mogelijk om indirect te zoeken naar verhalen met betrekking tot een thema.

Indien relevant, kunnen deelnemers zoeken en verhalen delen over sporen van geschiedenis op de route. Een effectieve en gemakkelijkere manier om dit te doen, is om deelnemers te vragen om monumenten op de routes te zoeken. Het is goed om erop te wijzen dat geschiedenis een verhaal is, geschreven door mensen en vaak herschreven. Monumenten, zoals helden, komen en gaan ook. Monumenten bouwen is ook een manier van verhalen. Monumenten zijn driedimensionale verhalen die vaak (veranderende) machtsverhoudingen herdenken.

'What monuments are there on the routes? What could be a monument even though it is not officially considered as such? What or who should get a monument? Where would you place it and why?'

Een andere manier om de vloerkaart te gebruiken en een thematische dialoog aan te gaan, is door te zoeken naar zinnen, noties en gevoelens op de route. Deelnemers kunnen op de vloerkaart staan waar de herinnering is gebeurd, ze in hun lichaam voelen, en sommige deelnemers die willen delen, kunnen dit doen.

*'Where along the route are there traces of:
oppression, privilege, power, powerlessness, exclusion, inclusion, sense of belonging,
peace, civil disobedience, followers, untouched nature, traces of climate change,
farming...?'*

Door de vloerkaart te bewegen en kortere verhalen op een concrete manier te delen, ondersteund door de visualiteit van de patronen op de grond, versnelt het gesprek, creëert dynamiek en maakt het gemakkelijker om naar elkaar te luisteren.

In de verhalencirkel met Roma en niet-Roma Hongaren in Pilis gingen bijna alle deelnemers naar dezelfde school en woonden in dit kleine stadje. Als dit praten was veel gemakkelijker voor deze groep dan rond een tafel te debatteren.

*'Look for places on the floor map where you feel a lot of power, where someone or something was in a position to make decisions.
Stand there. What do you feel? Where in your body? Tell the group if you like....'*

*Where do you feel little power, drifting, drifting?
Stand there. What do you feel? Where in your body? Tell the group if you like....'*

*Find carefree, happy, loving moments on the floor map. Stand there. What do you feel?
Where in your body? Share if you like....'*

*Somewhere along the way, there is someone or something (human or non human) who has directly or indirectly inspired you, who you look up to, who is your role model.
Stand there. What do you feel? Where in your body? Share it if you like ....'*

In de verhalencirkel in het vrouwelijke detentiecentrum in Nitra, Slowakije, werd het gesprek tussen klanten en personeel hartverwarmend toen herinneringen aan *'freedom'* en *'homeliness'* zich op de vloerkaart bevonden.

Net als bij het verzinnen van nieuwe monumenten, kunt u meer bewustzijn van het thema creëren en de betrokkenheid van de groep verbreden zonder te moraliseren of naar politiek correcte antwoorden te sturen door te zoeken naar denkbeeldige dingen of gebeurtenissen op de kaart.

'Where could a revolution start? Where is the secret revolutionary base? Where is a hidden possibility, a healing power, a source of overlooked knowledge?'

→ Onze wereld in één gedicht

Tijdens de geheugentours en expedities haalt de gesproken woordkunstenaar fragmenten uit de verhalen van de deelnemers en creëert een gedicht ter plaatse. De rondleidingen eindigen met hij, zij, zij reciteren het gedicht. Het gedicht benadrukt de gedachten en inzichten die door de deelnemers worden gedeeld. Deelnemers genieten van hoe alle fragmenten van hun herinneringen samenkomen en een samenhangend kunstwerk vormen.

Boedapest 2023

Korte sneden

Voor een verhalencirkel is het cruciaal om te beginnen met herinneringen, zelfs als de tijd beperkt is. In dergelijke gevallen kunnen facilitators de deelnemers vragen om herinneringen aan hun jeugd aan de basisschoolleeftijd te herinneren zonder een kaart te maken of een route in de ruimte te maken, gewoon door een paar verhalen te vertellen.

In the Storytelling Circle at the ReMo conference on the future of academia, participants were asked to recall memories and make a personal connection to the theme:

'Let's tune in for a moment before we start. Close your eyes and remember who or what inspired you to believe in the academic dream? It could be a person, but also a non-human entity, such as a natural phenomenon or a situation. Who would like to share?'

De vertelcirkel over klimaatcrisis en overgang in de landbouwsector,

In opdracht van het Nederlandse ministerie van Landbouw, bracht politici, boeren en klimaatactivisten samen. Voordat de deelnemers zich bezighouden met het vertellen van verhalen, herinnerden ze zich herinneringen aan om nieuwe en onverwachte verbindingen met het thema te creëren:

'Close your eyes if you like.

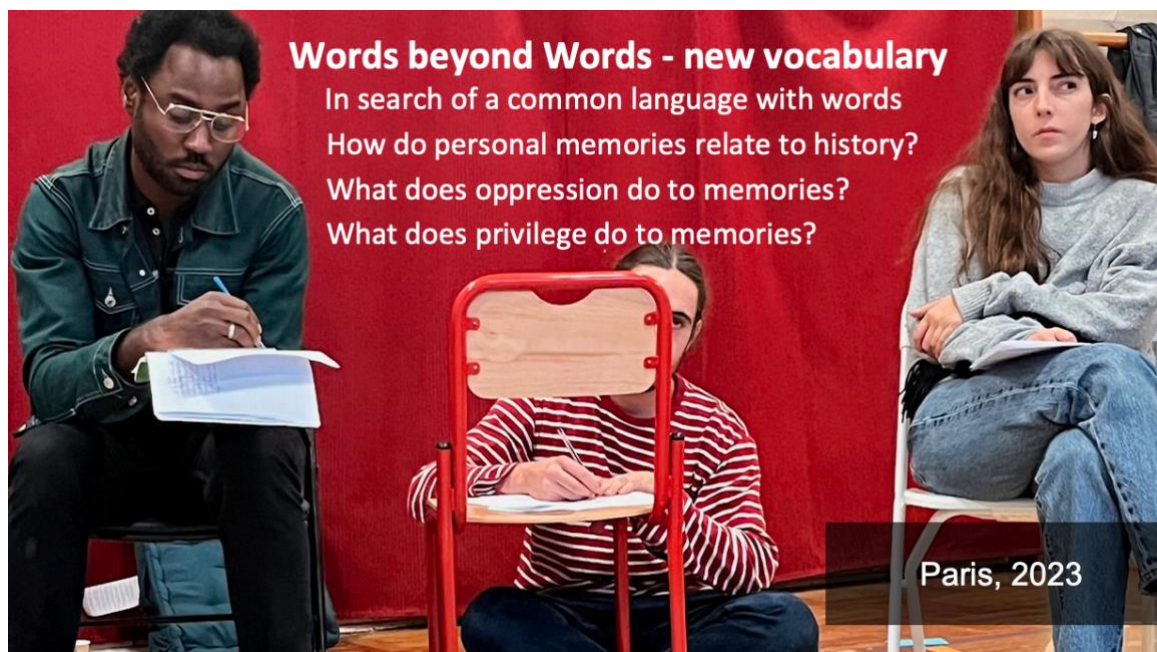
Find a memory with a cow. It can be the animal or something that reminds you of a cow, e.g. buttermilk, a cowhide, a cartoon cow, cow dung or the effect of cows in a particular area... Let's listen to some memories.

Find a memory of a farmer in the same associative way as with the cow. A real farmer, a relative, a neighbour, or from a film, a book, the news... recall the eventual impact of agriculture on the area of your route... Let's listen to some memories.

Find a memory of an activist or examples of activist behaviour. It can be a quality in people, animals or plants. It can be anonymous actions .... demonstrations, protests or the impact of activism on a particular issue or area.... Let's listen to some memories.

De voorbeelden van de facilitators moeten toegankelijk zijn, gemakkelijk voor te stellen en ruimte te creëren voor deelnemers voor hun eigen interpretatie.

Woorden zonder woorden (40 minuten - 1 uur voor 15 deelnemers)

Words Beyond Words maakt deel uit van de verhalencirkel waar we poëzie gebruiken om in te zoomen op de noties van geheugen, onderdrukking en voorrechten. Wij geloven dat poëzie kan helpen bij het creëren van een nieuw vocabulaire omdat het woorden op een andere manier gebruikt dan gewone taal.

We hebben ontdekt en getest dat door deze termen dilemma's zoals de impact van klimaatverandering, discriminatie op ras, geslacht of seksuele geaardheid, historische trauma's

en verschillende bepalingen van ongelijkheid kunnen worden aangepakt omdat ze allemaal geworteld zijn in verhalen die verband houden met machtsstructuren. Deze benadering helpt de inherente gevoeligheden en betrokkenheid van de groep naar voren te brengen op een manier die ze meer keuzevrijheid hebben en controle over wat en hoe diep ze delen, terwijl ze over het onderwerp blijven.

Deelnemers zitten rond of aan tafels in een positie dat ze de vloerkaart van hun herinneringen kunnen zien, omdat dit landschap een speciale sfeer creëert en de aandacht houdt in de nieuwe wereld die samen wordt gedacht. De facilitator (mogelijk een gesproken woordkunstenaar) stelt vragen en geeft de deelnemers de tijd (max 5-7 min) om ze een voor een te beantwoorden. Uiteindelijk lezen de deelnemers hun antwoorden of een deel van hen als één gedicht in het proza-vers zonder de vragen.

Deelnemers kunnen in hun voorkeurstaal schrijven. Als de groep uit verschillende talen bestaat, kan dit een mooie ervaring zijn. Sommige deelnemers uit verschillende landen kunnen elkaar begrijpen (bijvoorbeeld Arabische talen) en deze (ook) creëert een speciale band daartussen. Spontane vertalingen ontstaan die resulteren in zinvolle gesprekken. Maar wanneer een gedicht alleen als geluid kan worden gevolgd, is de intimiteit gecreëerd door de woorden in vaak lang-ongesproken moedertaal ook zeer impactvol voor de hele groep. Een homogene taalgroep kan ook behoefte hebben aan re-vertaling zoals in Delft, NL, een Nederlands sprekende groep die een vruchtbare discussie had door het concept van privilege opnieuw te definiëren.

- 1. *How do memories (personal history) relate to History?* →
 2. *What does oppression do to memories?* → 3.
What does privilege do to memories?

Een andere versie van de Words Beyond Words -oefening is dat de facilitator deelnemers vraagt om de smaak, aanraking, gevoel, ruiken en look van een monument te beschrijven. Deze versie is het meest geschikt bij het bouwen van een monument in het gebouwgedeelte.

Het beschrijven van een monument door de zintuigen kan helpen articuleren en delen wat een dominante machtsstructuur voelt voor een gemarginaliseerde of minderheidsgroep. Een goed voorbeeld hiervan was de verschillende sensorische beschrijving van monumenten in Frankrijk tussen deelnemers met en zonder bewust ervaren koloniaal cultureel erfgoed.

In trainer tot trainerworkshops wordt vaak gevraagd of de storytellingcirkels en vooral de woorden buiten de woordencomponent niet te ingewikkeld zijn voor deelnemers die minder in westerse termen zijn opgeleid. Ervaring laat zien dat het voor niemand niet te ingewikkeld is om op deze vragen te reageren. Er zijn geen goede of verkeerde antwoorden en de waarde van de woorden is niet in de woorden, maar, zoals de naam al doet vermoeden, tussen en buiten de woorden.

Bouw (20 min)

Het gebouwelement van de verhalencirkel is een samenwerkingsoefening in de onderhandelingsruimte, een andere manier van verhalen zonder woorden (of verbale taal nabootst).

We proberen dit element niet uit de verhalencirkel weg te laten, omdat het heel leuk is en verwijst terug naar het gebruik van bamboesticks in de warming-up. Het gebouwelement creëert een driedimensionale uitbreiding van de vloerkaart, een nieuwe laag van het verhaal in de ruimte die visueel aantrekkelijk en nuttig is voor de komende delen van de verhalen.

Deelnemers worden gevraagd om een monument te maken (of een schuilplaats, het centrum van de revolutie ... volgens het verhaal dat ze later zullen maken) van bamboesticks, metselpijpe en touw in 15-20 minuten. Deelnemers mogen niet praten en alle bamboesticks moeten worden gebruikt. We raden het gebruik aan van een instrumentale muziek met een lichte beat die een tempo geeft als een achtergrond zoals verder gaan van Nick Cave en Warren Ellis: <https://open.spotify.com/track/45pynerywg8aprlqymndbs?si=v2>; of

---

Facilitators moeten erop wijzen dat de groep een andere manier zal oefenen om te onderhandelen en te vertellen en dat deelnemers aandacht moeten schenken aan hun verhalen vertellen

machines'. De structuur die deelnemers bouwen is de manifestatie van hun manier van samenwerken.

Het gebruik van lichte, fragiele en duurzame materialen die vreemd zijn om mee te bouwen, is een bewuste keuze. Met de selectie van materialen en de toewijzing van wat te bouwen, verminderen we de mogelijkheid om bestaande gebouwen te repliceren of echte bouwvaardigheden te gebruiken.

Het draait allemaal om onderhandelen en samenwerken aan een denkbeeldige structuur.

De visuele transparantie van de gebouwde structuur geeft weer hoe alle verhalen kunnen worden gedeeld en gereconstrueerd.

Later in het vertelelement van de storytellingcirkel kan het monument of onderdak worden versierd met kleuren, citaten en tekeningen.

Tekens (30 minuten)

Tekening door Stella de Kort na de trainer tot trainer Storytelling Circle aan Plurality University, Frankrijk. Tekens: Onderschatte berg, vuilniswagen, grapevine, kookaburra, kleine tornado

Vijf niet-mensen (dieren, planten, natuurlijke fenomenen, machines en landschappen) worden geselecteerd uit de geheugenroutes van de deelnemers en vijf kleinere groepen worden gevormd door de facilitators. Om de focus te behouden, raden we aan dat het proces van het selecteren van de tekens en het vormen van de vijf kleinere groepen van tevoren door de facilitators wordt gedaan, voor

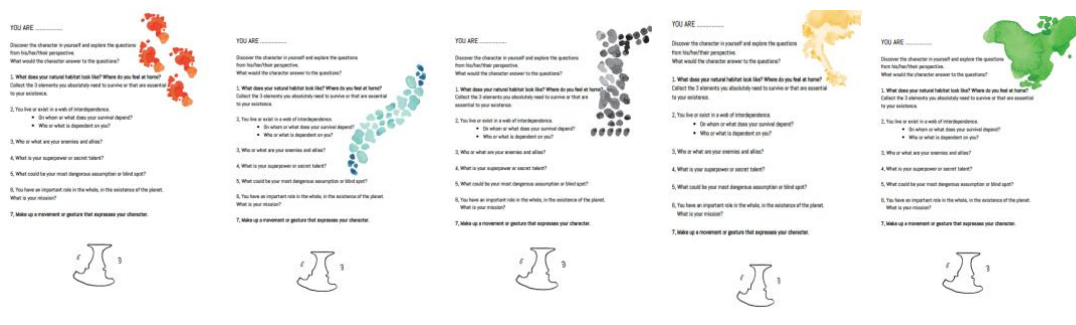
Voorbeeld tijdens een pauze. Als er veel tijd en behoefte is, kunnen deelnemers ook worden betrokken. We geven de voorkeur aan facilitators om de karaktergroepen voor te bereiden, omdat ze vervolgens kunnen anticiperen op de dynamiek van het vertellen van verhalen en een uitdagende mix kunnen creëren met tegenstrijdige interesses.

'When we are born, we have no choice in where we enter the stories of our lives. In the same way, the heroes in all myths have to deal with the place and time given to them in the story, and so do you. We have selected the characters and created the groups. You will be given an envelope with the character and some questions and assignments to prepare with your group for the storytelling. Find a spot in the room to discuss and keep your character a secret from the other groups. You will have 30 minutes. Have fun!'

Deelnemers verzamelen zich in kleine groepen in en rond de constructie van het monument / onderdak en openen de enveloppen. Iedereen kent het verhaal van het personage, dus er is een veelvoorkomende basis voor discussie: deelnemers interpreteren de vragen op basis van hun eigen begrip en delen herinneringen die betrekking hebben op het personage.

Voorbeelden van de tekenkaarten en de link naar volledige grootte van de formulieren:

Je bent ..... (*name of the character like Wild Goose, Snow, Garbage Truck, Grape Vine, River*)

Ontdek het personage in jezelf en verken de vragen vanuit zijn/haar/hun perspectief.
Wat zou het personage beantwoorden op de vragen?

1. Hoe ziet uw natuurlijke habitat eruit? Waar voel je je thuis? Verzamel de 3 elementen die u absoluut nodig hebt om te overleven of die essentieel zijn voor uw bestaan.

2, je leeft of bestaat in een web van onderlinge afhankelijkheid.

Van wie of wat hangt uw overleving af?

Wie of wat is afhankelijk van jou?

3, wie of wat zijn uw vijanden en bondgenoten? 4, wat is je superkracht of geheim talent? 5, wat kan je gevaarlijkste veronderstelling of blinde vlek zijn? 6, je hebt een belangrijke rol in het geheel, in het bestaan van de planeet. Wat is je missie?

7, verzin een beweging of gebaar die je karakter uitdrukt.

→

Voor korte cirkels voor het vertellen van verhalen

De korte versie van de storytellingcirkels heeft geen geheugenroutes. Deelnemers zoeken naar herinneringen aan tekens die de facilitators voorstelden. Zoals in het geval van de toewijzing van het Nederlandse ministerie van Landbouw: koe, boer, activist en in het geval van REMO -conferentie over de toekomst van de academische wereld: wetenschap, supervisor, student.

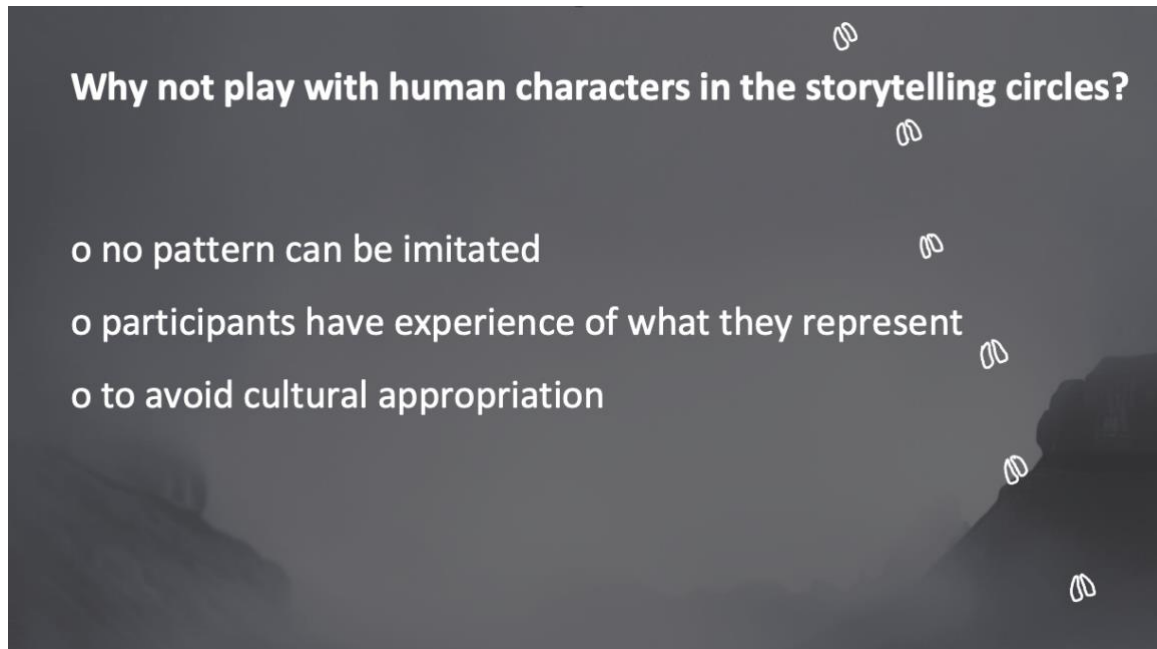
Voor deze gelegenheden zijn de personages de toekomstige versies van de herinneringen en de karakterkaarten zien er zo uit:

Het is .... (*exact date 50 years in the Future*)

We zijn bij de herdenkingsceremonie van de grote verandering die is geïnitieerd op de ... (*real date / name of event or occasion the Storytelling takes place*)

Jij bent .... (naam van *character like The Cow of the Future, The Descendent of Farmers, The Descendent of Activists or Science, The Student of the Future, The Supervisor of the Future*)
 Ontdek het personage in jezelf en verken de vragen van zijn/haar/zijn/hun perspectief. Wat zou het personage beantwoorden op de vragen?

- 1, welke belangrijke waarden, dromen, vaardigheden en erfenis heb je geërfd van je voorouders?
- 2, wat is je superkracht of geheim talent? 3, wat kan je gevaarlijkste veronderstelling of blinde vlek zijn? 4, verzin een beweging of gebaar die uw karakter uitdrukt.

Spelen met niet-menselijke personages betekent niet dat deelnemers dieren of planten imiteren of imiteren. De personages zijn een bemiddelingsoppervlak om een nieuwe relatie met onszelf en de wereld te creëren. Het is een leuke en veilige manier om waarden en interesses te bespreken en te onderhandelen, omdat het gesprek op deze manier niet competitief of normatief kan worden. Er zijn geen goede of verkeerde antwoorden. Niemand weet hoe een vuilniswagen denkt en voelt. Het voorbereiden van de personages in kleinere groepen biedt een raamwerk voor deelnemers om over zichzelf te vertellen, hun ervaringen te delen en hun waarden uit te drukken.

Werken met niet-menselijke karakters vermijdt culturele toe-eigening en denken voor de ander zonder ervaring uit de eerste hand. Hoewel we in de verhalencirkel mensen zijn die proberen te denken en voelen als niet-humanen, wat in sommige opzichten onmogelijk is en een vorm van culturele toe-eigening, geloven we dat dieren, planten, machines, landschappen en natuurlijke fenomenen misschien niet worden beschadigd, maar waarschijnlijk profiteren van ons empathisch leren.

Storytelling (min 60 min voor 15 deelnemers / 5 groepen van 3 personen)

'In West Asian/Middle Eastern storytelling traditions, it is still common for the community to approach storytellers, Hakkawaties, with their real life dilemmas or problems. They meet in a coffee house, theatre, community centre...and transpose the dilemma to a fictional parallel world. Together they keep telling and reinventing the story, often with poetry and music, until they solve the problem at least in fiction, in their collective imagination. This is also what we will do. We will ask questions and listen carefully to you, summarizing the story all along the way. '

Nadat de karaktergroepen zijn gemaakt, vinden de deelnemers plaats met hun groep in en rond de set (constructie van monument of onderdak). Iedereen zou elkaar moeten kunnen zien. De facilitators moeten een centrale positie innemen. Het spel begint met een korte uitleg over het doel en de wortels van het vertellen van verhalen (sensemaking) en vervolgens worden de regels van het spel uitgelegd:

1. *'We start the story together and end it together.'*
2. *The fiction cannot be broken. We have to stay in the imagination. There is no 'yes but that is not possible ....'. Everything is possible in the imagination. You can still disagree by saying 'yes and...' and give the story the twist you would like.*
3. *It's a cooperative game. If someone's existence is made impossible or fatally threatened and falls out, including yourself, then the storytelling stops. You have to look after your own interests and those of others equally.*

Is it a deal?'

Facilitators maken een pact met deelnemers en het vertellen van verhalen kan beginnen. Er is een aanroep die de basis aangeeft: tijd, plaats en startsituatie.

'We are 7 generations (180 years) further into the future. The sixth mass extinction has long been completed. Many life forms are extinct or close to extinction, including humans. Perhaps there are still some solitary specimens roaming here and there, but not significantly so. It is inconceivable that humans once defined the face of the planet. Although the Anthropocene is over, the traces and legacy of humanity are still present. Other life forms decided to keep the story of humanity alive as a reminder of the destructive consequences of the human ability to secure the privileges of the oppressor.'

Het starten van het verhaal vanuit een posthuman -omgeving creëert mythologische properties (verre van het dagelijks leven, buitengewoon) en ruimte voor de verbeelding. Mechanismen worden gearticuleerd in grotere gebaren en zijn duidelijker en tastbaarder, wat later gemakkelijker wordt te interpreteren en terug te vertalen naar het echte leven.

Als het vertellen van verhalen een specifiek thema heeft, zou het moeten worden ingebed in de aanroep als de reden waarom de mensheid is uitgestorven of op het punt staat uitsterven. Bijvoorbeeld : 'Mensen konden geen oplossing vinden voor ongelijke verdeling van rijkdom en bleven elkaar en de natuur exploiteren, wat leidde tot hun ondergang'. Of: 'Mensen kunnen giftige verhalen over racisme breken en het verleden genezen, waardoor ze niet in staat zijn een gedeelde toekomst voor te stellen.' Facilitators moeten niet bang zijn om een radicaal te creëren - wat als - en de thema's van de verhalen vertellende kringen aan te pakken.

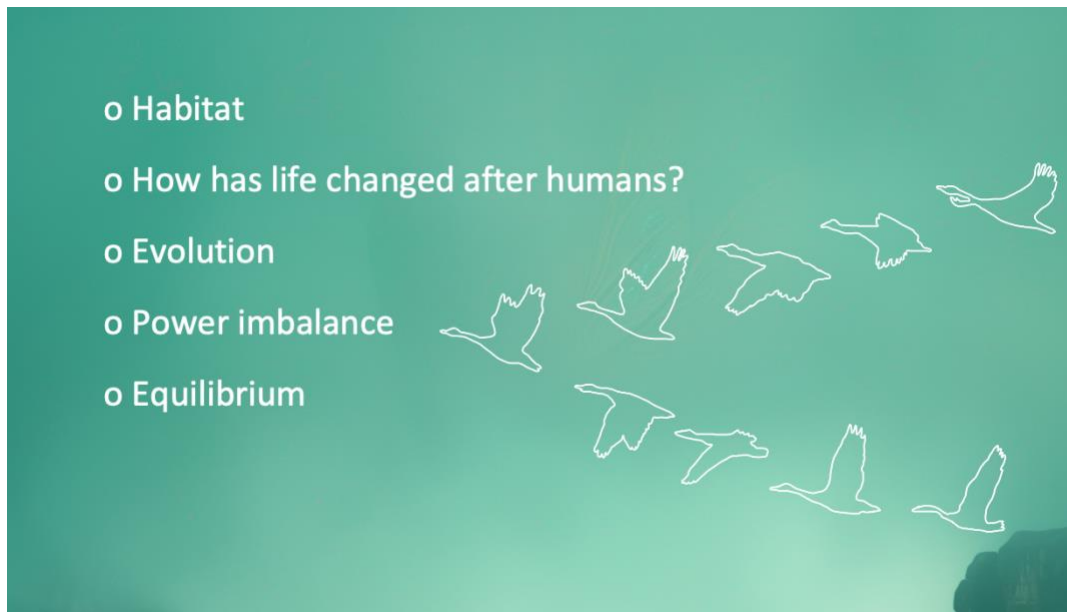
Afgezien van de aanroep, vertellen facilitators tijdens het vertellen van verhalen alleen het meest essentiële, het absolute minimum van het scenario en stellen ze voornamelijk vragen. Daarbij creëren ze een handgreep voor de deelnemers en beïnvloeden ze het verhaal minimaal. De nadruk ligt niet op wat er gebeurt, maar op hoe het gebeurt.

Deelnemers moeten alle details over de denkbeeldige wereld verzinnen, hoe de relaties en acties eruit zien. Ze kunnen de discussies over de kleine groep over de personages als uitgangspunt gebruiken en denkbeeldige gebeurtenissen relateren aan het landschap (vloerkaart en constructie van het monument/onderdak) bij het uitvinden van het verhaal.

Verschillende fysieke, muzikale, ruimtelijke en performatieve interventies zijn mogelijk naast verbale verhalen. Bijvoorbeeld, ingrijpen met beweging in plaats van door anderen te praten. Meer daarover en de volledige scripts als voorbeelden hier.

→Habitat

'The Habitat is your living space. All of you must fit and feel safe.

What does Habitat look like? What are the 3 essential elements you need for your existence? Let's negotiate.'

Na de aanroep volgt de verhalen met de introductie en het welkom van de personages en de onderhandeling over de habitat. Hoe ziet de wereld eruit zodat alle personages erin kunnen leven?

In de Hongaarse verhalencirkel hebben bijvoorbeeld sneeuw en mango -boom zeer verschillende existentiële behoeften en interesses. River moet vechten tegen zijn ambitie om de hele plaats over te nemen, tram-called metro is volledig ontheemd en hagedis weet niet waar hij moet worden verborgen. De opstelling van de habitat toont de initiële vermogensstructuur en hoe de deelnemers deze tot een (fragiele) evenwicht kunnen brengen. Dit deel van het verhaal zit al vol met conflicten en duurt soms lang om tot een consensus te komen.

→Leven na mensen

'How has your existence (or the lives of your ancestors) changed since there are no more humans on the planet?

What do you know about what happened?

Relate the downfall of humans to oppression and privilege.

Did you or your ancestors hear, feel, smell, or otherwise experience the downfall of humans?'

In het volgende hoofdstuk zoomt het verhaal in op hoe de levens van de personages worden veranderd nadat er geen mensen meer zijn. Voor sommige personages is de afwezigheid van mensen een grote opluchting, anderen, voornamelijk machines en huisdieren, voelen een volledige existentiële crisis. De personages formuleren vanuit hun standpunt de reden voor de ondergang van de mensheid. Deelnemers worden het onmogelijke gevraagd om na te denken over menselijk gedrag als niet-humanen. Deze draai vermindert de mogelijkheid om op bekende patronen te leunen en clichés te herhalen. Het is geweldig om te zien hoe inventief de menselijke verbeelding wordt wanneer bevrijd van vooraf geconditioneerde verhalen.

→EVOLUTIE

'We make a big jump in time. Exactly 10000 years.

All the inhabitants have evolved according to their nature. You all went through changes, big or small. Some became more resilient, some disbanded and continued their lives in a different form.

Discuss your evolution with your group and Geef een samenvatting.

What are the new power relations on the Habitat? Is there a hierarchy or are all inhabitants equal in every way? Which character(s) do you suspect want to take the power and dominate others?'

De ondenkbare tijdsprong breidt de verbeelding van de deelnemers uit naar mythologische proporties en het verhaal krijgt een magisch en visionair karakter. Over het algemeen geven de deelnemers de evolutie van hun niet-menselijke karakters op een zeer menselijke manier weer.

→Power onbalans

Na de sprong in evolutie groeien personages over het algemeen in omvang, tonen menselijke capaciteiten en samenwerking als een overlevingsstrategie minder wordt dan aan het begin van het verhaal. De 'vrije pas' om elkaar te beschuldigen van dominantie en lust voor macht is een gepassioneerd onderdeel van het vertellen van verhalen en deelnemers verwijzen er vaak naar terug in de reflectieronde als het meest informatieve deel van ingebouwde coping-mechanismen.

→ EVENWICHT

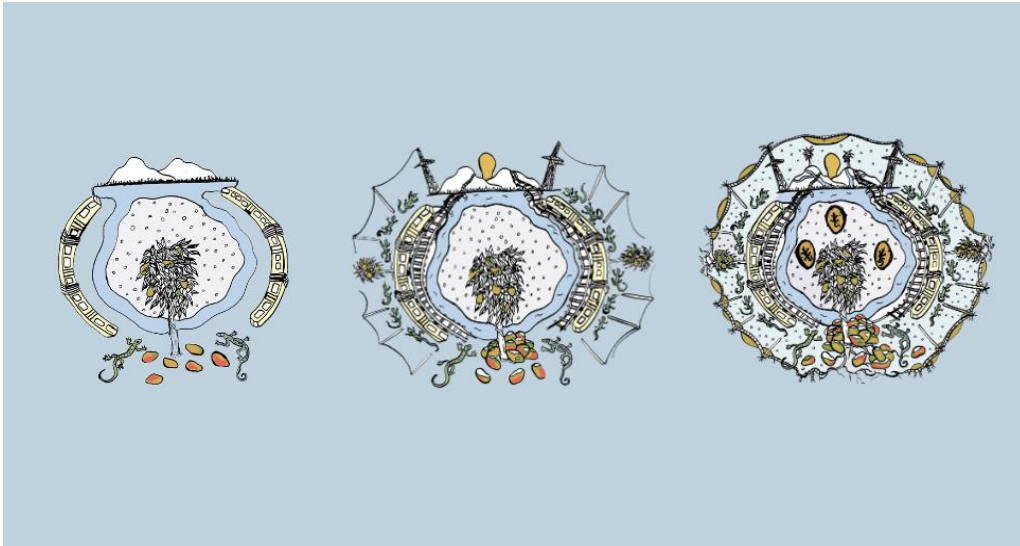
'Mingle and create mixed groups.

Keep your original character and collaborate with other characters.

How will you ensure that your world does not fall victim to power relations again? Join forces, plan, and use your superpowers and talents.

Tell the end of the story.'

Deelnemers werken in gemengde karaktergroepen om 5 versies van het einde van het verhaal te maken. De vertelling eindigt met een korte conclusie, bij voorkeur in de vorm van een gedicht gemaakt tijdens het vertellen van de facilitator (gesproken woordkunstenaar).

Tekening door Stella de Kort na de verhalencirkel in Boedapest, Hongarije.
Karakters: rivier, tram-called metro, mango-boom, sneeuw, hagedis

→ Korte snede

Als de tijd kort is, zijn er geen geheugenreizen gemaakt en hebben facilitators de personages verstrekt, het verhaal begint 50 jaar in de toekomst. Deelnemers zijn op een herdenkingsgebeurtenis van de verandering die de Storytelling Circle verkent. Om de short gesneden scenario -structuur in dit handboek te illustreren, gebruiken we de verhalen over duurzame landbouw als referentie, maar de personages en scenario kunnen worden aangepast aan elk thema bij de overgang.

'Today is ... (date 50 years in the future)

We are 50 years into the future, commemorating the tumultuous year 20.. when the great turnaround took place, a peaceful revolution, allowing our relationship to each other, nature and the planet to finally be radically transformed. The 2020s were turbulent times. Indecision, distrust and hostility prevailed. The population was becoming divided. Trust in the government was rapidly declining. Now in 20.., during our story, we live in a sustainable and inclusive society that promotes and ensures the growth of the quality of life of all forms of life. People, animals, plants, landscapes form an ecological whole. Not all waste and misery caused by people is gone yet, but our ecosystem is recovering.

Every year we come together to build a monument and commemorate how our ancestors managed to turn the tide. Every year, we put the pieces of the puzzle back together to get an ever more complete picture, to understand ever more deeply how our world rose from the rubble and how we can ensure that harmony, the fragile balance of interests, is preserved for the future.'

→ VERLEDEN

Na de aanroep reconstrueren de deelnemers het echte dilemma als een historisch feit van het denkbeeldige verleden (wat ons heden is) en welke posities en krachten tegen elkaar waren. Het is belangrijk om alles te verwoorden dat pijn doet of onrechtvaardig aanvoelt.

'Let's go back in time when the situation escalated and your ancestors became completely opposite or watched helplessly.

TO FARMER AND ACTIVIST:

What did the camps blame each other for? What was the reason for their anger?

Can you take turns throwing reproaches at each other?

Reenact the past.

TO THE COW:

How did the cow feel under these conditions?

What characterised your ancestors' relationship with humans?

TO FARMER AND ACTIVIST: What was the pain that lay behind the anger?

What hurt the farmers the most and why? What hurt the activists the most and why?'

→KEERPUNT

Nadat het echte dilemma volledig op het canvas van fictie verschijnt, zoomt het verhaal in op het keerpunt en de deelnemers stellen zich het moment van vertrouwen en voor dat de basis was voor de verandering.

'TO THE COW:

You used to be a fairly large group in a very oppressed position.

What was the drop that filled the bucket? What was the turning point?

What was the cow's role in the changes?

TO FARMER AND ACTIVIST:

What was the turning point? How did your ancestors find common ground that slowly allowed trust to develop between the two groups?

→TOEKOMST

Deelnemers vatten samen hoe de inspanningen van voorouders hebben geleid tot deze nieuwe wereld waarin ze leven. Hoe ziet deze nieuwe wereld eruit en hoe zijn de lessen uit het verleden?

TO ALL:

How does the past express itself in your present and what do you pass on to your children and grandchildren for the future? What should not be forgotten?

→Het sluiten van de ceremonie

Deelnemers kunnen hun ideeën schrijven of tekenen op notities en ze in het monument hangen. De facilitator leest de aantekeningen op het monument als in een herdenkingsceremonie. Het vertellen van verhalen eindigt met een korte conclusie, bij voorkeur in de vorm van een gedicht dat is gemaakt tijdens het vertellen van de facilitator (gesproken woordkunstenaar).

Reflectie (min 30 min)

Het is belangrijk om samen te komen en na te denken over het vertellen van verhalen met de deelnemers. Dit kan worden gedaan als een after-talk of meer informeel tijdens het diner. Als er geen tijd is, kan de discussie plaatsvinden terwijl de deelnemers een foto maken van de habitat en het verhaal in Watricolor.

De belangrijkste vragen zijn 1, 2, 3 en 4.

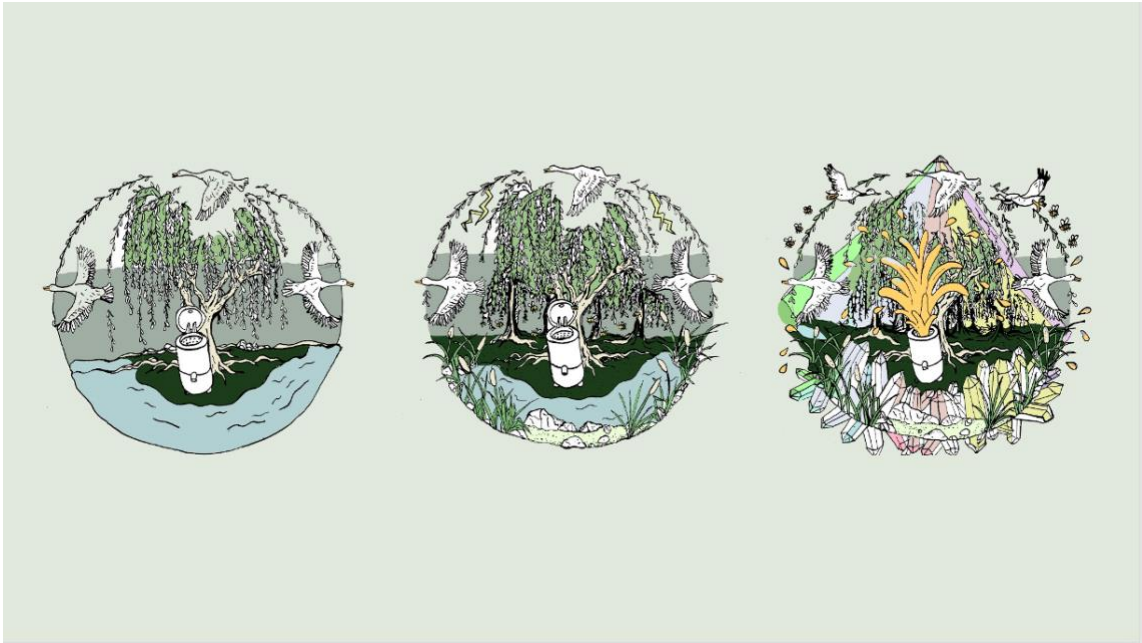
1. Hoe was het om het vertellen van verhalen te doen en een niet-menselijk personage te vertegenwoordigen?
2. Hoe (of helemaal niet) veranderde je relatie met het personage en de groep tijdens het vertellen van verhalen?
3. Waren er elementen van het verhaal dat je hebt gemaakt die je niet had verwacht? Was je verrast door emoties of gedachten die opdoken?
4. Welke real-life dilemma's ben je tegengekomen en herkend in het verhaal?
5. Zie je verbanden tussen het vertellen van verhalen en de verhalen van de geheugentours?
6. Heb je het naar zijn zin gehad? Hoe verhoudt de ervaring zich tot uw verwachtingen, als u een had?

Creëer je storytellingcirkel met Creative Commons -licentie!

Voel je vrij om je eigen aanpassing te maken voor het thema en de groep waarmee je werkt. Overweeg de duur, de grootte van de groep en wat je doel is met de verhalencirkel en volg de gedragscode.

We bieden ook een trainer aan trainer-verhalen die cirkels vertellen om het materiaal op de vloer te ontwikkelen. Naar uw vereisten met de facilitering met Petra Ardai (Nederlands, Engels, Hongaars) en Jörgen Gario (gesproken woordkunstenaar in Nederlands, Engels en Papiamentu). Als u tips nodig hebt of helpt bij het aanpassen of willen boeken van de trainer aan trainer of een op maat gemaakte verhalencirkel, aarzel dan niet om contact op te nemen: petra@spaceexplorers.nl

De Common Ground Dialogue Artistic Storytelling Circle by Space, [Explorers of the Continuous Present](#) heeft een vergunning onder Creative Commons By-NC-SA 4.0. Als hergebruiker verwacht en we dat u de ruimte aan de ruimte geeft in uw communicatie/publicatie van de activiteiten waarvoor u onze methodologie hebt gebruikt. Als RE -gebruiker mag u het materiaal in elk medium of formaat alleen voor niet -commerciële doeleinden verspreiden, remixen, aanpassen en voortbouwen. Als u besluit het materiaal te wijzigen of aan te passen, moet u het gewijzigde materiaal onder identieke voorwaarden licentie geven.

Tekening door Stella de Kort na de verhalencirkel in Pilis, Hongarije. Tekens: Wild Goose, Morning Mist, Centrifuge, Gerly Stream, Willows.

Part II: The research

Introductie van het onderzoek

Bijna twee jaar geleden woonde ik mijn eerste verhaalcirkel bij. Sindsdien heb ik meerder e keren van huis naar school op mijn route gelopen - telkens elke keer dat ze nieuwe herin neringen tegenkomen aan (bijna) vergeten dieren die langs de weg verschenen, of landsch appen, of natuurlijke fenomenen. Ik ben ook een kookaburra geweest, de eerste sneeuw in de winter, en een tram die zichzelf een metro noemt. Het is veilig om te zeggen dat dit als academisch opgeleide onderzoeker een hele reis buiten mijn comfortzone was; Buiten de gebruikelijke, comfortabele manieren om onderzoek te doen!

In de afgelopen twee jaar heb ik deelgenomen aan dit project als onderdeel van een onderz oeksteam van de VU University Amsterdam's Department of Sociology. In deze periode w erkte ik samen met de artistieke en academische partners om de methodologie *Common Ground Dialogues* te onderzoeken als een hulpmiddel voor depolarisatie en om de meth odologie samen met de partners te helpen ontwikkelen tijdens verschillende storytellingkri ngen.

Als hoofdonderzoeker van dit project heb ik aldus deelgenomen en waargenomen aan vers chillende kringen, daarna deelnemers geïnterviewd en deelnam aan en deelnam aan reflect iesessies. Bovendien heb ik geprobeerd mijn eigen academisch gevormde lenzen en kenni s te versmelten met die van de artistieke partners. Gezien mijn eigen training als een kwal itatief opgeleide socioloog (en niet als kunstenaar), was dit niet altijd de gemakkelijkste ta ak; We moesten soms manieren vinden om zowel werelden als logica te verbinden en te l aten werken, maar ik hoop en geloof dat zowel de gemeenschappelijke grondialogen als een artistieke interventie, evenals het onderzoek, uiteindelijk deze fusie van kennis weersp iegelen

In dit tweede deel van dit handboek wordt de onderzoeksstreng van dit project gepresentee rd. Ten eerste, Juliette Grossman (filosoof en onderzoeker van artistieke praktijken bij Plu rality University Network, Parijs) en ik bespreek hoe dit onderzoek het idee van op kunst gebaseerde praktijken benadert als een vorm van sociale interventie en kennisproductie, e n hoe dit kan combineren met de rol van academische kennisproductie in een vorm van co -creatie. Ten tweede ontleed ik kritisch de noties van polarisatie en depolarisatie, omdat z e vaak worden gebruikt en begrepen. Uiteindelijk beweer ik dat om echt om te gaan met " polarisatie", we dringend behoefte hebben aan artistieke en experimentele methoden. Ten slotte laat het derde en vierde deel zien hoe het onderzoek werd uitgevoerd, wat leidde tot de presentatie van de uiteindelijke resultaten van het onderzoek.

Timo Korstenbroek

Onderzoeker aan de Vu University Amsterdam, Afdeling Sociologie

Artistieke praktijken, verhalen vertellen en sociale verandering

Wat betekent het om een sociaal betrokken kunstgebaseerde interventie zoals het *Common Ground Dialogues* -project te 'onderzoeken'? Deze vraag bevat meerdere dimensies en hoeken om van te antwoorden. Natuurlijk kunnen we praktisch de verschillen de stappen laten zien die zijn ondernomen in dit project waardoor we als onderzoekers hebben geprobeerd "wat er gebeurt" vast te leggen tijdens een verhalencirkel (STC) - en, geen zorgen, we *will* laten zien. We kunnen ook de resultaten van een dergelijke streven tonen, en (uiteindelijk) zullen we dat ook ook doen. Maar voordat het dit doet, is het goed om kort na te denken over enkele dieper legende dimensies en subvragen met betrekking tot de bovenstaande vraag.

Deze subvragen zijn misschien iets meer filosofisch van aard en gaan over de onderlinge verbanden tussen (1) de kunst, (2) de (sociale) wetenschappen en (3) samenleving, en de daarmee verband houdende sociale kwesties die zowel kunstenaars als sociale wetenschappers zich bezighouden met. In deze sectie bespreken we daarom de relatie tussen kunst, op kunst gebaseerde projecten in het algemeen en dit op story telling gebaseerde project in het bijzonder en sociale verandering. Bovendien onderzoeken we de rol van sociaal wetenschappelijk onderzoek. Wat houdt *engaged research* met zich mee en hoe belooft deze en hoe gaat dit naar de artistieke premissen van dit project?

Artistieke praktijken en sociale verandering

Zoals Elliot Eisner opmerkt, wordt kunst al lang gevierd vanwege zijn vermogen om emotie op te roepen en creativiteit te inspireren, maar het potentieel ervan als hulpmiddel voor het begrijpen en transformeren van de samenleving wordt vaak over het hoofd gezien. Maar verder kan artistieke expressie een cruciale rol spelen bij het aanpakken van ongelijkheden en het hervormen van de manier waarop we onze sociale werelden waarnemen. In de kern heeft ART een unieke capaciteit om maatschappelijke onevenwichtigheden onder de aandacht te brengen: het kan stemmen en perspectieven versterken die vaak worden gemarginaliseerd, waardoor de systemen uitdagen die, volgens de filosofie van Jacques Rancière, bepaalde mensen en ideeën onzichtbaar of onhoorbaar maken; Ongelijkheid in de wereld van vandaag gaat niet alleen over middelen, maar ook over wie gezien, gehoord en erkend wordt. Door deze over het hoofd geziene stemmen naar de publieke sfeer te brengen, verstoort kunst de vastgestelde machtsdynamiek en definieert wat belangrijk wordt geacht.

Tegelijkertijd doet kunst meer dan 'onthullen' onrechtvaardigheden; Het creëert nieuwe manieren van weten en begrijpen. In tegenstelling tot traditionele methoden die afhankelijk zijn van logica of gegevens, betreft ART onze zintuigen. Het dwingt ons om de ervaringen van anderen te zien, te horen en te voelen op manieren die emotioneel resoneren. Deze zintuiglijke betrokkenheid bevordert empathie;

Gaten overbruggen tussen mensen met verschillende levens en perspectieven. Het is door dit proces dat kunst een hulpmiddel voor verbinding wordt en een diepere waardering van de gedeelde mensheid biedt.

Bovendien, zoals dichter Audre Lorde beroemd opmerkte: "Poëzie is geen luxe. Het is een essentiële noodzaak van ons bestaan. Het vormt de kwaliteit van het licht waarbinnen we onze hoop en dromen voor overleven en veranderen, eerst in taal gemaakt, vervolgens in idee, vervolgens in een meer tastbare actie." De woorden van Lorde veroveren de essentie van hoe artistieke expressie - of het nu poëzie, schilderen, muziek, film of theater is - individuen en gemeenschappen in staat stelt. Het geeft stem aan de stemlozen, waardoor ze hun ervaringen kunnen noemen en in actie kunnen omzetten.

Hoewel veel kunstproducten gewoon dat zijn: een eindproduct - een object, richten sommige kunstenaars zich expliciet op het creëren van maatschappelijke impact. In dergelijke gevallen van *socially engaged art* gaat kunst niet over het maken van een object, maar over het maken van sociale verandering op zichzelf, zoals Lynn Sanders-Bustle betoogt. Dus in plaats van zelfstandige objecten te creëren, ontwerpen sociaal betrokken kunstenaars participatieve en samenwerkingsprojecten die mensen uitnodigen om de grenzen binnen hun sociale werelden te verkennen en uit te dagen. Deze sociaal betrokken praktijken combineren kunst, wetenschap en gemeenschap en creëren ruimtes voor dialoog en nieuwe manieren van denken. Door deze inspanningen kan kunst dominante verhalen uitdagen en reflectie aanmoedigen op de structuren die ons leven vormen.

Een boeiend voorbeeld is Augusto Boal's *Theater of the Oppressed*. Deze participatieve theatermethode verandert van publieksleden in actieve 'SPECT-acteurs', die hen uitnodigen om rechtstreeks deel te nemen aan uitvoeringen die problemen in de praktijk aanpakken. Het theater wordt een ruimte waar deelnemers hun persoonlijke ervaringen koppelen aan bredere maatschappelijke krachtonevenwichtigheden en patronen van onrecht en ongelijkheid. Door deze verbindingen te verkennen, reflecteren ze niet alleen op structurele machtsverschillen, maar experimenteren ze ook met strategieën om ze samen te beantwoorden. Onderzoek naar dergelijke projecten toont hun transformerende potentieel. Deze initiatieven oscilleren vaak tussen het creëren van veilige ruimtes voor persoonlijke verhalen en het verbinden van die verhalen met grotere politieke, historische en maatschappelijke contexten, die ook spanningen kunnen creëren. Deze dubbele focus helpt deelnemers om gedeelde ervaringen met onderdrukking te ontdekken en nieuwe inzichten te ontwikkelen. In deze ruimtes wordt gemarginaliseerde kennis niet alleen geuit, maar creëert het ook nieuwe inzichten die dominante systemen uitdagen en collectieve actie inspireren.

Kortom, de kracht van artistieke producten ligt in het vermogen om te onthullen, verbinden en transformeren. Door het onzichtbare zichtbaar te maken en ons uit te nodigen om zich in te leven in anderen, bevordert kunst de status quo inzicht en verstoort deze. Of het nu gaat om individuele werken of collectieve inspanningen, artistieke praktijken bieden paden om zich voor te stellen en een rechtvaardiger en rechtvaardige wereld te creëren.

Verhalen vertellen als een artistieke praktijk

Verhalen vertellen bovendien is het een van de meest impactvolle manieren om gemarginaliseerde perspectieven in participatieve theaterprojecten te benadrukken. Verhalen vormen hoe we onszelf en anderen zien, deuren openen voor het begrip van de ander, terwijl we onze verbeelding op zowel persoonlijk als collectieve niveaus hervormen. Door verhalen krijgen we niet alleen inzicht in de ervaringen van anderen, maar ook nadenken over onze eigen identiteiten, omdat anderen kunnen fungeren als spiegels die ons helpen onszelf te kennen. Daarom gaan verhalen niet alleen over het verzenden of ontvangen van informatie - het gaat over het cultiveren van empathie en het verbreden van ons vermogen om contact te maken met mensen die anders leven en denken dan ons.

In dit project diende het concept van *narrative imagination* (zoals beschreven door Molly Andrews, onder andere), daarom als een basis voor onze benadering van artistieke verhalen. Dit concept benadrukt de interconnectie tussen verhalen (verhalen) en hoe ze ons helpen bij het voorstellen van de wereld (anders): zowel hoe het was, is en zou kunnen zijn. Dit verband tussen het vertellen van verhalen en verbeelding onderstreept de transformerende rol van artistieke praktijken in de samenleving. Dit maakt kunst, inclusief het vertellen van verhalen, essentieel voor het bevorderen van begrip, empathie en betrokkenheid binnen diverse gemeenschappen.

Daarnaast moeten verhalen worden gewaardeerd vanwege hun potentieel voor wat is gelabeld *world-making*. Wereldvorming is een samenwerkingscreatief proces dat de grenzen van onze gedeelde realiteiten uitbreidt door ruimte te maken voor een veelheid aan verhalen die samen de sociale werelden opnieuw voorstellen die we hebben (en maken) gemeen. Wereldvorming vereist echter tegelijkertijd een kritische en reflecterende houding. We moeten vragen stellen als: wie deelt dit verhaal? Welke achtergrond of omstandigheden vormen hun perspectief? Hoe komt dit verhaal in overeenstemming met of daagt het dominante verhaal uit in de ruimte? Inclusie omvat tenslotte meer dan het omarmen van verschil; Het vereist actief het aanpakken van de krachtonevenwichtigheden en ongelijkheden die in dat verschil zijn ingebed. Storytelling -ruimtes moeten zorgvuldig worden geconstrueerd om te voorkomen dat bestaande hiërarchieën worden versterkt. In plaats daarvan moeten ze actief dominante perspectieven uitdagen en een platform bieden voor gemarginaliseerd stemmen om te worden gehoord.

Het doel van dit proces is dan om kansen te creëren om gemeenschappen en identiteiten voor te stellen op manieren die traditionele, enge definities overstijgen die (van) polarisatie voeden. Het vertellen van verhalen, wanneer het nadenkend wordt benaderd, heeft het potentieel om bestaande ongelijkheden aan te vechten, gemarginaliseerde identiteiten te versterken en nieuwe collectieve verhalen te inspireren waarin structurele hiërarchieën van verschil opnieuw worden bedacht en opnieuw worden verkocht in nieuwe collectieve verhalen die een (meer) gemeenschappelijke basis kunnen dragen.

(DE-) Polarisatie en de zoektocht naar gemeenschappelijke gronden

Dus nu we nu een meer algemeen begrip hebben van de kracht van sociaal betrokken kunstgebaseerde praktijken en onderzoek en de manieren waarop deze kunnen combineren om sociale kwesties aan te pakken, laten we ons nu eens richten op het bespreken van de centrale claim die het *Common Ground Dialogues* -project maakt, namelijk dat "de manier van verhalen van het vertellen van performatieve en visuele elementen een sterk depolarisatie-effect op de audi-audices heeft die verschillende (politieke) meningen uitmaakt". In dit project heeft het onderzoek zich aan deze claim aangegaan door sociologische kennis over polarisatie en depolarisatie "strategieën" in te schakelen. Hoe moeten we het fenomeen van polarisatie in relatie tot dit project begrijpen? En hoe verhoudt de CGD -methodologie zich tot de huidige populaire interventies tegen polarisatie? In deze sectie beantwoorden we deze vragen om nieuwe denkwijze te openen die suggereren hoe interventies zoals de CGD -methodologie verschillende unieke kwaliteiten kunnen bieden voor het aanpakken van maatschappelijke polarisatie.

In de meeste definities wordt polarisatie verklaard als de dynamiek van *us* versus *them*: het creëren van bijzondere *ingroups* waarin leden samenkomen en aan de ene kant meer ener dichtbij komen, en de gelijktijdige divergentie van deze groepen naar meer en meer extreme tegenovergestelde posities. Dit, zo wordt vaak beweerd, leidt tot het vergroten van verdeeldheid tussen verschillende groepen over politieke, maatschappelijke en morele kwesties en posities. In de afgelopen jaren zijn we getuige geweest van talloze voorbeelden van deze dynamiek die zijn erkend of gelabeld als *polarization*. Denk bijvoorbeeld aan de verhitte debatten en conflicten die zich voordoen in landen over de hele wereld rond de golf van de antiracistische BLM-beweging, de groeiende divergentie in posities in het "debat" van het klimaat, of de groeiende maatschappelijke openingen die voortvloeien uit de groeiende "anti-vaccinatie" -gevoelens.

De groeiende polariteit tussen verschillende maatschappelijke groepen wordt vaak betreurd, want het wordt aangenomen dat het gevaarlijk is voor het gezond functioneren van democratische samenlevingen. Er wordt bijvoorbeeld aangevoerd dat polarisatie wippen en conflicten in de samenleving genereert die de democratische besluitvorming compliceert en institutioneel vertrouwen herodeert. Bovendien is erop gewezen dat polarisatie een proces kan veroorzaken dat *democratic backsliding* wordt genoemd, waarin demagogische politieke actoren maatschappelijke verdeeldheid van brandstof en exploiteren om antidemocratische maatregelen en beleid te bevorderen.

Daarom is polarisatie een waarschuwingssignaal geworden; Een modewoord dat het dagelijkse discours domineert. We horen er allemaal over. We praten er allemaal over. We hebben allemaal een idee van wat het betekent. Het is daarom geen verrassing dat mensen *feel* dat polarisatie de afgelopen jaren is toegenomen, hoewel onderzoeksresultaten vaak aangeven dat gemeten niveaus van polarisatie helemaal niet hoger zijn dan in eerdere decennia. De

Surge van "polarisatiediscours" bovendien wordt ook weerspiegeld in de gelijktijdige explosie van polarisatieonderzoek. Op dit gebied van onderzoek worden vaak onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten polarisatie. Op basis van deze onderscheidingen wordt soms betoogd dat inderdaad *ideological* of *issue polarization* (waarin ideologische standpunten over bepaalde kwesties worden gemeten) niet toegenomen, maar dat er een merkbare toename is in wat *affective polarization* - polarisatie niet is gebaseerd op diverse overheidssposities of beleidsposities, maar op emotionele en sociale attitudes.

Dergelijk onderzoek helpt dus om te onderscheiden tussen verschillende vormen en dynamiek van polarisatie, terwijl tegelijkertijd enkele van de paradoxen waarmee polarisatie-onderzoekers worden geconfronteerd, verklaart. Niettemin, hoewel verschillend in focus en uitleg, wijkt het meeste (zo niet alle) polarisatieonderzoek af van hetzelfde paradigma. Dat wil zeggen: polarisatie wordt in het algemeen gekenmerkt als de divergentie van twee (of meer) groepen in steeds extremere polaire tegengestelde richtingen (affectief, ideologisch of beide).

Min of meer impliciet in dit paradigma is daarom het idee van een gematigde positie: een centraal punt van waar deze groepen kunnen afwijken in hun respectieve polaire tegengestelde richtingen. Immers, als men veronderstelt dat er bepaalde extreme "polen" zijn waarnaar groepen kunnen bewegen, moet er ook een meer neutrale positie zijn waar deze beweging in de eerste plaats mogelijk is, toch? Dit paradigmatische idee heeft niet alleen sterke effecten op onze conceptuele inzichten van polarisatie, maar ook bij de voorgestelde praktische manieren om te reageren op gevallen van polarisatie, de zogenaamde *depolarization strategies*.

De meeste strategieën voor depolarisatie zijn gericht op het verlichten van de ernst van het conflict. Dit kan op verschillende manieren worden gedaan. Een populaire suggestie is bijvoorbeeld om zich te concentreren op het versterken van de stem (en) die zich in een zogenaamd gematigd centrum bevinden, van het betrekken van de stille meerderheid (zie bijvoorbeeld: het BrandSMA-model), om nuance en neutraliteit te bieden als tegengewichten voor de gepolariseerde uitersten. In andere gevallen kan er meer bereidheid zijn om de dialoog tussen de uitersten te vergemakkelijken. Deze dialoog is dan vaak procedureel en rationeel van aard, gebaseerd op een veronderstelling dat het creëren van een ruimte waarin de standpunten van beide groepen gelijkelijk kunnen worden gedeeld en rationeel kunnen worden besproken, geleid door duidelijke stappen en procedures, is de manier om te omgaan met verschil en conflicten (voor een overzicht van verschillende theoretische benaderingen en praktische antwoorden op polarisatie, de KIS-rapport, zoals de referenties, zoals de referenties).

Nu betoogt dit onderzoek dat er ongeveer drie problemen of misverstanden zijn binnen het bovenstaande geschetste inzichten van (en antwoorden op) polarisatie, dat, wanneer het wordt aangepakt, helpen om de gevaren en uitdagingen van polarisatie enigszins te herformen, die op hun beurt helpt om te zien waarom artistieke praktijken (zoals de CGD-methode) cruciaal zijn voor het onderzoeken van polarisatie.

Ten eerste moeten we de basisvraag stellen of polarisatie in het begin zelfs destructief is, omdat dit het startpunt lijkt te zijn van veel schrijven over polarisatie. Toegegeven, veel auteurs over polarisatie onderscheiden ongewenste vormen van polarisatie van meer constructieve vormen van polarisatie, maar het meeste denken wijkt nog steeds af van het idee dat "extreme" polarisatie iets destructief is dat moet worden opgelost. We raden aan om deze manier van denken volledig om te draaien en te beginnen met te stellen dat polarisatie *in essence* iets constructief is, en, zelfs meer dan, een essentiële toestand voor een gezonde democratie.

Hier is het werk van de Belgische politieke filosoof Chantal Mouffe leerzaam. Ze beweert dat agonistisch conflict de kern vormt van het democratische leven, want het creëert een arena waarin verschillende standpunten en stemmen kunnen worden gehoord. "Polarisatie" (haakjes, omdat dit geen woord is dat Mouffe zelf gebruikt) is dus essentieel om democratische worstelingen op de politieke agenda te geven. Zonder polarisatie toe te staan zouden er immers geen suffragettes zijn, geen burgerrechtenbeweging, geen ruimte voor emancipatorische bewegingen. Een van de grootste gevaren voor democratische samenlevingen, betoogt Mouffe daarom om de normen te handhaven van een liberale consensus van gematigde registers die probeert een conflict te kalmeren of te negeren, omdat dit het potentieel voor legitieme democratische worstelingen voor gelijkheid zou marginaliseren. Vandaar dat democratie in wezen gaat over (manieren vinden om) ruimte te maken voor conflict en verschil, in plaats van (ab) het oplossen.

Toch wil dit niet zeggen dat in sommige gevallen polarisatie inderdaad destructief kan worden. En dit brengt ons bij het tweede nummer. Het paradigma van steeds meer uiteenlopende uitersten beschrijft deze extreme posities in vrij neutrale termen. Hetzelfde kan worden gezegd voor de meeste depolarisatiestrategieën die het niet erg vinden om rekening te houden met de werkelijke claims en verschillende hiërarchische positioneringen van de betrokken 'gepolariseerde' groepen. Met andere woorden: het neemt het conflict *in itself* als het probleem, maar beschouwt de *nature of the conflict* niet beschouwt. Polarisation wordt gezien als de botsing tussen twee uitersten, maar wie deze uitersten zijn en waar zij beweren dat of kampioen grotendeels onuitgesproken blijft. Relativisme en beide side-isme regeren in deze benadering van polarisation, waardoor het bijna onmogelijk is om een moreel of normatief oordeel te vellen over de verschillende groepen die betrokken zijn binnen gepolariseerde debatten.

Niet alle gepolariseerde posities kunnen echter (en kan ik toevoegen: moet) worden beschouwd als "gelijk". Sommige groepen polariseren expliciet naar *exclude* anderen, terwijl andere groepen polariseren om hun democratische worstelingen voor *inclusion* te promoten. Reacties op polarisation, suggereert dit onderzoek, moeten daarom beginnen met het overwegen van *the nature of the conflict* in plaats van de *conflict itself*. Bij het maken van een dergelijke beoordeling zijn Mouffe's noties van *antagonism* en *agonism* nuttig.

Antagonism duidt op een relatie waarin de ander wordt gezien als een vijand - iemand die uit de samenleving wordt verwijderd. Polariserende posities die een antagonistische houding aannemen, zijn daarom antidemocratisch en destructief, zou men kunnen zeggen. Dit zijn de soorten polarisation om tegen te vechten. *Agonism* echter,

Beschrijft een relationaliteit waarin de ander wordt gezien als een tegenstander, iemand waarmee u het niet kunt oneens zijn (zelfs) heftig, maar nog steeds erkent als een legitieme (contra-) partner binnen het democratische proces. Polarisierende posities die een agonistisch standpunt nemen, kunnen daarom als constructief worden beschouwd. Dit zijn de eerder genoemde legitieme democratische worstelingen. Om met polarisatie om te gaan, vereist dit continue reflectie op de verschillende hiërarchische posities die mensen bekleden en de daarmee gerelateerde claims die ze maken wanneer ze "polariseren".

Dit heeft betrekking op het derde en laatste nummer, dat betrekking heeft op de rol van het zogenaamde gematigde of neutrale centrum binnen gepolariseerde dynamiek. Dit probleem is tweegestrekt. Ten eerste, in overeenstemming met het werk van Mouffe, benadert dit de rol van een gematigd centrum inluidt het effect van het afwijzen van elke legitieme democratische strijd voor gelijkheid die als "te radicaal" wordt beschouwd. Ten tweede is het hele idee van een veronderstelde gematigde of neutrale positie een mythe om mee te beginnen. Wat in een bepaalde samenleving als 'neutraal' of 'normaal' wordt gezien, is over het algemeen eenvoudigweg het product van hegemonische culturele normen die tot gevolg hebben dat bepaalde posities *appear as if* neutraal zijn, terwijl het eigenlijk slechts één (alldominant-dominante) positie is onder veel. Het versterken van het gematigde centrum zou daarom alleen de dominantie van het normatieve centrum versterken, wat zou betekenen om de bijbehorende hiërarchische onevenwichtigheden te bestendigen.

Dus, wat is hier echt het probleem? At stake for society when we are talking about "dealing with polarization" is essentially the presence of (1) a space for genuine agonistic difference, in which (2) normalized hierarchies of power can be questioned, reflected upon and negotiated in order to (3) collectively imagine new narratives beyond common or hegemonic ones. En dit is de reden waarom we geloven dat artistieke en maatschappelijk betrokken praktijken en methoden niet alleen een toevoeging zijn, maar in feite centraal in het onderzoeken van polarisatie.

Dat wil zeggen, de belangrijkste uitdaging bij het omgaan met polarisatie is niet om *solve* (of) het conflict of spanning te verlichten door rationele onderhandelingen met behulp van gevestigde wijzen van taal, dialoog en redenering. Integendeel, we hebben dringend behoefte aan sociale interventies waarin creativiteit kan experimenteren met het creëren van nieuwe ruimtes voor echt verschil en agonistische spanning waarbij vanzelfsprekende sociale patronen en hiërarchieën kunnen worden herkend, uitgedaagd en opnieuw worden bedacht; Om te onderzoeken welke nieuwe verbindingen latent maar mogelijk zijn (en misschien niet mogelijk).

Om te experimenteren, Marres, Guggenheim en Wilkie schrijven, betekent "om zichtbare, hoorbare en tastbare collectieve processen en problemen te maken die anders onzichtbaar zouden zijn". Dit heeft ook nauw verband houdt met het belang van verbeelding om nieuwe kennis te construeren - met nieuwe verhalende horizonten - over maatschappelijke fenomenen zoals polarisatie. Zoals Harold Garfinkel beroemd opmerkte, moeten we experimenten uitvoeren als "aids voor onze trage verbeelding". De *Common Ground Dialogues* methodologie is volgens ons een veelbelovend voorbeeld van een creatief in(ter)vention, die kunst en wetenschap samenbrengt, waarin dergelijke experimenten

en verbeelding kan plaatsvinden om het hart van de problemen van "polarisatie" aan te pakken.

Uiteindelijk is het doel van deze experimentele interventies natuurlijk om verbindingen te creëren over verschil die dienen om de gevaren van uitsluitingsvormige (antagonistische) vormen van polarisatie te kalmeren. Het doet dit echter door manieren die verder gaan dan de huidige discursieve kaders, in plaats daarvan de nieuwe werelden voor te stellen. Deze verbeelding van nieuwe werelden stelt ons in staat om over te steken wat socioloog Arlie Hochschild *empathy walls* heeft genoemd: onzichtbare muren tussen ons die ons belemmeren om elkaar te begrijpen. Door te zoeken naar nieuwe verhalende verbeelding kunnen we over onze empathische muren verplaatsen (of kijken) om de verschillende posities te begrijpen die we redeneren, en van daarop beginnen (nieuwe) gemeenschappelijke gronden te ontdekken.

Stap in de cirkel (en): over het onderzoeken van gemeenschappelijke gronddialogen

Hoewel het bovenstaande raamwerk voor polarisatie iets is dat hangt van academisch geproduceerde kennis, zou men mis zijn in het denken dat deze inzichten alleen theoretisch worden gevormd. Zoals eerder vermeld, gingen in dit project de artistieke en wetenschappelijke kennisproductie vaak hand in hand. Bovendien, terwijl het onderzoek probeerde te begrijpen wat er gebeurde, werd kennis vaak geconstrueerd in samenwerkingen tussen deelnemers, kunstenaars en de onderzoekers. Veel van de theoretische inzichten (zoals die op polarisatie zoals hierboven besproken) zijn daarom niet alleen (in-) gevormd door theorie *a priori*, maar gevormd door de verzamelde ervaringen en de kennis die is gemaakt tijdens de storytellingcirkels. Om deze claim te onderbouwen, schetst deze sectie kort de manieren waarop het onderzoek is uitgevoerd.

In zekere zin bestond het onderzoek uit verschillende niveaus. Op het eerste en meest essentiële niveau ging het onderzoek naar het meten van de impact. Simpel gezegd, het probeerde de vraag te beantwoorden: wat is het (depolariserende) effect van de methodologie van de gemeenschappelijke gronddialogen op de deelnemers aan het vertellen van verhalen? Dit idee van (meten) impact is moeilijk, vooral bij het omgaan met artistieke methoden die afhankelijk zijn van ervaringseffecten die moeilijk (zo niet onmogelijk) is om te kwantificeren. Daarom vereiste dit eerste niveau van het onderzoek kwalitatieve onderzoeksmethoden om te proberen inzichten te verkrijgen in dit ervaringsgerijk: wat ervaren mensen tijdens een verhalencirkel, en hoe, waarom en wanneer ervaren ze (of niet) gemeenschappelijke gronden?

Tegelijkertijd ging het onderzoek ook verder dan deze eenvoudige manier om impact te bestuderen. Zoals de filosoof en socioloog Theodor Adorno ooit opmerkte, ontstaan kunstervaringen (dus: het ervaringseffect dat kunst heeft op haar doelgroepen) ontstaan in confrontatie met het kunstobject: het effect van deze confrontatie is daarom slechts een eindresultaat, terwijl er nog steeds een wereld is die zich achter dit resultaat verstoppt. Art Sociology, zoals Adorno het noemt, zou zich niet alleen moeten concentreren op het meten van de resultaten van confrontaties met het kunstobject, maar ook op het begrijpen van de wereld die zich verstoppt (of voor) deze confrontatie. Dit betekent ook om het kunstobject zelf te analyseren en, cruciaal, de structurele en contextuele dimensies te analyseren en te reflecteren die van invloed zijn op de perceptie van een publiek over en betrokkenheid bij het kunstobject.

Nu, heel anders dan Adorno's notie van kunst als een object (geworteld in zijn analyse en waardering voor hoog-modernistische kunst), vormt de methodologie van de Common Ground-dialogen wat auteurs zoals Karin Hannes en Lynn Sanders-Bustle hebben beschreven als *socially engaged art* dat "zich richt op de *making of } social change*, niet het maken van een object" (zie Lynn Sander Bustle). Desalniettemin is voor dit onderzoek de suggestie van Adorno om niet alleen te focussen op de effecten, het eindresultaat, van een artistieke ervaring, maar ook op *the world behind it* een leidend principe. Als zodanig, naast het 'meten' van de effecten zoals beschreven door de deelnemers, deed het onderzoek op een tweede niveau zich ook bezig met het beschrijven en analyseren van de wereld die is gemaakt in en door de artistieke praktijk: wat voor soort 'wereld' wordt gemaakt tijdens een verhalencirkel en hoe zou dat kunnen beïnvloeden de manier waarop deelnemers ervaren wat hier gebeurt? Bovendien betrof een cruciaal onderdeel van het onderzoek *socially contextualizing* de ervaringen van deelnemers. Dit betekende het gebruik van kritische sociologische kennis als een kritieke lens voor analyse en reflectie.

De verhalen gedeeld en ervaringen verzamelden zich immers tijdens een verhalencirkel (waarin deelnemers zowel in persoonlijke als fictieve werelden) altijd ontstaan *from somewhere*. Onze posities, onze kennis, onze verhalen en verbeelding zijn dus altijd *situated*. En het is (hopelijk) geen geheim dat sommige ervaringen, kennis en verhalen geworteld zijn in posities van relatief privilege, en anderen in een positie van marginalisering of onderdrukking. Deze posities - en de sociale structuren die deze posities beïnvloeden - zijn daarom belangrijk in hoe we onze eigen verhalen en die van anderen waarnemen. Nog meer, deze hiërarchische verschillen, zoals eerder betoogd, vormen vaak de kern van "gepolariseerde" debatten. Elke gemeenschappelijke grond is daarom ook het collectieve product van de (her) onderhandeling en (her) verbeelding van dit verschil. Om deze reden is het van vitaal belang om niet alleen de onmiddellijke effecten van de storytellingcirkels op deelnemers te bestuderen, maar deze ook te verbinden met de dagelijkse ervaringen van de deelnemers, om de ervaring van een verhalencirkel te verbinden met de sociologische realiteiten buiten zijn artistieke omgeving, wat dus de tweede zorg van het onderzoek was.

Voor alle duidelijkheid: gezien het feit dat wij, als onderzoekers (maar dit ook voor facilitators geldt), ook zeer deel uitmaakten van de kennis die werd geproduceerd tijdens de *Storytelling Circles*, betekent dit ook dat we in dit proces geen "neutrale actoren" zijn. Niet als deelnemers brengt de onderzoeker ook zijn eigen opvattingen op tafel, gebaseerd op hun eigen sociale posities, geschiedenis en culturele en geografische context. Gezien de whiteheid van de twee belangrijkste onderzoekers van dit project (inclusief ikzelf), en de meerderheid blanke instellingen waarin de meeste kringen plaatsvonden, betekende dit reflectie op onze eigen privileges en blinde vlekken bleef belangrijk, waardoor het ongemak werd geaccepteerd dat soms tijdens het proces kon worden ervaren.

Ten slotte ging op het derde niveau het onderzoek als een bepaalde samenwerking tussen kunstwetenschappen ook over het creëren van nieuwe kennis en taal buiten (of tussen) de werelden van kunst en wetenschap. That is to say: by combining the artistic (often sensory), experimental and exploratory processes of the method, with critical-sociological thinking and qualitative research methods, this project not only obtained insights into the ways that an artistic social intervention such as Common Ground Dialogues can (potentially) serve as a strategy for depolarization, but also opened up pathways for theoretically re-thinking the very notions of polarization and depolarization to begin with.

Methoden voor het verzamelen en analyseren van gegevens

Hoog tijd om alles een beetje concreet en praktischer te maken! Hoe werd het onderzoek *exactly* uitgevoerd? Om de onderzoeksdoelstellingen (op alle niveaus) te bereiken, werd een mix van twee (kwalitatieve) onderzoeksmethoden gebruikt: observatie van deelnemers en reflecterende interviews en groepsreflecties. Voor elk van deze methoden zullen we laten zien hoe en welke gegevens zijn verzameld, voordat we de manier laten zien waarmee deze gegevens werden geanalyseerd om antwoorden te vinden op de vragen in dit onderzoek.

Observatie van deelnemers

De eerste methode voor gegevensverzameling bestond uit observatie van deelnemers. Dit betekende dat tijdens 6 storytellingcirkels een onderzoeker van het VU-onderzoeksteam aanwezig was tijdens de hele workshop om deel te nemen aan (delen van) de cirkel en om het proces te observeren. Deelname aan de cirkels was belangrijk, omdat door te ervaren wat er tijdens een workshop is gebeurd - door deel uit te maken van de dynamiek - een intiem begrip van het proces zou kunnen ontstaan. Zoals ik al zei in de inleiding, heeft dit me ertoe gebracht regelmatig mijn eigen geheugenkaarten te maken en verschillende personages te bewonen tijdens de fictieve verhalen.

Deze benadering zou, zo zou je kunnen zeggen, vooral belangrijk is bij het onderzoeken van op kunst gebaseerde praktijken waarbij de (zintuiglijke) ervaring een integraal onderdeel is van het "object" van de studie. Bovendien creëerde deze aanpak ook een onderzoeksomgeving waarin de onderzoeker in nauw verband was met de rest van de deelnemers (zelfs zelf een deelnemer werd), die diepgaande inzichten genereerde vanuit meerdere perspectieven en ervaringen gedurende de dag (en).

Nu is het belangrijk om eraan te herinneren dat onderzoekers door deelname aan artistieke praktijken ook deel te nemen aan de kennis die daar wordt gecreëerd. Als deelnemer aan het proces, zijn andere deelnemers soms bezig met mijn verhalen, net zoals ik me bezighoudt met die van hen. Het voordeel hiervan is dat het (tot op zekere hoogte) bestaande onderzoeker-participant-hiërarchieën van kennisproductie verhoogt. Bovendien betekent dit dat mijn observaties een wereld beschrijven die ik een actieve rol heb gemaakt bij het creëren. Dit betekent dat ik mezelf en mijn eigen ervaringen als een te bestuderen gegevensbron ook behandelde; Niet schuwen van het gebruik van mijn eigen ervaringen en interacties als bron om de vragen te beantwoorden die dit onderzoek stelde.

Hoewel de observationele opmerkingen een belangrijke bron van materiaal waren voor het onderzoek, werden ook elementen van de cirkels vastgelegd en getranscribeerd, zodat ze later door de onderzoeker (s) konden worden herzien om als gegevens voor het onderzoek te dienen. Tabel 1 geeft een overzicht van al het datamateriaal dat is verzameld en gebruikt voor het onderzoek van de verschillende storytellingcirkels. Het is belangrijk op te merken dat, hoewel het onderzoek zich richt op de potentiële rol van de CGD -methodologie bij het omgaan met polarisatie, de deelnemers in de meeste kringen niet in conflict voor elkaar stonden. In alle cirkels waren er echter altijd (macht) verschillen of spanningen die ontstonden tijdens het delen van verhalen tussen deelnemers die vaak de kern vormen van gepolariseerde dynamiek. De mechanismen en voorwaarden voor het creëren van gemeenschappelijke gronden die zijn onderscheiden door het onderzoek (zie hieronder) kunnen daarom worden gezien als manieren om met dit verschil om te gaan, dat kan ook leerzaam zijn in (meer) conflictieve contexten.

Table 1. Overview of different Storytelling Circles and the material gathered at each workshop

Location STC	Theme STC	Material gathered from STC
Amsterdam (NL)	Pilot study: A diverse group of artists and people interested in the methodology trying out the program for the first time	· Observational notes · Audio recording + transcript fictional storytelling
Budapest (HU)	Diversity and inclusion: A diverse group of people of migrant and refugee backgrounds from a.o. Syria, Tunisia, Iraq, Brazil and Myanmar defining the notion of 'home' in Hungary. Participants shared experiences of fighting power structures and strategies of resilience	· Observational notes · Audio recording + transcript Words beyond words (WBW) · Audio recording + transcript fictional storytelling

Delft (NL)	Unprocessed past in the way of a Shared Future: Participants explored how the colonial and slavery past manifests in the present of the Netherlands. In search of a common ground, a shared past that can be the fundament of a shared future.	· Observational notes · Audio recording memory maps · Audio recording + transcript Words beyond words (WBW) · Audio recording + transcript fictional storytelling
Paris (FR)	Trainer to trainer workshop: Together with a group of participants working in the field of artistic intervention and storytelling. Three-day long program containing many reflective moments. The intensive and extensive nature of this workshop created some interesting points during which both sameness and difference could be experienced	· Observational notes · Audio recording memory maps · Audio recording + transcript Words beyond words (WBW) · Audio recording + transcript fictional storytelling · Audio recording group reflection
Amsterdam (NL)	General workshop open to people interested in the methodology (from within the networks of SPACE and VU University Amsterdam) at Tolhuistuin, Amsterdam	· Observational notes · Audio recording + transcript fictional storytelling
Budapest (HU)*	Trainer to trainer workshop	· Audio recording + (translated) transcript fictional storytelling
Pilis (HU)*	Discussing institutional racism: In this small town, systemic racism manifests in serious ways as these groups live together generationally but do not interact. The workshop brought the parties together and created a common ground for further exchange.	· Audio recording + (translated) transcript fictional storytelling · Audio recording + (translated) transcript reflection
Nitra (SK)	General workshop open to people interested in the methodology during International Theatre Festival Divadelná Nitra	· Observational notes · Audio recording memory maps · Audio recording + transcript fictional storytelling
Nitra (SK)*	Equity: Storytelling circles between staff and clients at a women's detention centre to explore common ground. Although the program was adapted to the protocol of the penitentiary institution, it provided a shared experience that allowed participants to interact in different ways and show the human face of the institution	· Audio recording + (translated) transcript memory map

Nitra (SK)*	General workshop	Audio recording + (translated) transcript memory map

*VU Researcher not present as participant observer due to language constraints

Reflecterende interviews en groepsgesprek

Naast de observatie van de deelnemers tijdens het vertellen van verhalen, werden verschillende reflecterende interviews en groepsgesprekken gehouden met deelnemers. De interviews waren een belangrijke toevoeging aan het materiaal dat tijdens de cirkels werd verzameld. Hoewel het materiaal uit de cirkels zelf helpt om te beschrijven, deconstrueren en interpreteren wat er is gebeurd, laten de interviews ook zien hoe de andere deelnemers het hebben meegemaakt en wat ze ervan hebben gehaald.

De interviews vonden allemaal maanden na de verhaalcirkel plaats om te zien welke delen van de ervaring echt bij de respondenten bleven. De eerste vraag zou daarom altijd zijn dat de respondenten door hun geheugen van de dag (en) van de workshop lopen: wat herinnerden ze zich? Wat viel op voor hen? Als zodanig waren de interviews niet gestructureerd als een vragenlijst, maar voornamelijk gebruikt als een hulpmiddel om na te denken over de ervaring van de deelnemers, om te zien wat ertoe deed *to them* en om de manieren te deconstrueren waarop gemeenschappelijke gronden werden of niet werden ervaren. Cruciaal is dat we tijdens deze interviews ons ook hebben gericht op hoe de structureel gesitueerde ervaringen van de deelnemers hun ervaring tijdens de workshop beïnvloedden.

- In totaal werden 15 één-op-één interviews afgenomen door de hoofdonderzoeker met deelnemers uit 4 van de 5 workshops waar deze onderzoeker zelf aanwezig was. Van deze interviews werd men persoonlijk afgenomen, terwijl 13 interviews digitaal werden afgenomen via video-calling. Deze interviews werden afgenomen in het Nederlands of Engels (hoewel één interview uiteindelijk een hybride werd tussen Engels en Frans). Een interview werd bovendien in schriftelijke vorm afgenomen met behulp van vertaalsoftware vanwege taalbarrières. Van deze interviews werden alle op één na één interview opgenomen en getranscribeerd om te worden geanalyseerd. Eén interview werd niet opgenomen; Tijdens dit interview zijn de interviewer aantekeningen gemaakt.

- Bovendien, om na te denken over de storytellingcirkels in Boedapest en Pilis, werd er een digitale reflectiesessie een paar weken nadat deze cirkel plaatsvond samen met deelnemers die in deze cirkel aanwezig waren, georganiseerd. Deze sessie werd opgenomen en getranscribeerd, om het onderzoeksteam (dat niet aanwezig was bij deze workshops zelf) te voorzien van enkele inzichten in wat er in deze verhalende kringen gebeurde en om na te denken over de (potentiële) impact die het op de gemeenschap had gemaakt op de gemeenschap

- Ten slotte werd een reflectiesessie georganiseerd met drie deelnemers (en co-organisatoren) van de Storytelling Circle in Delft om na te denken over de ervaringen van de deelnemers en het proces van de workshop te evalueren.

De gegevens analyseren

De volgende stap was toen om het materiaal te analyseren; Om alles te begrijpen, en om te proberen te antwoorden op welke manieren de methode voor gemeenschappelijke grondstoffen functioneerde als een interventiestrategie tegen polarisatie (zoals hierboven gedefinieerd). Maar waar te beginnen? Ruwweg volgde de analyse drie stappen die elkaar wederzijds informeerden.

- De observationele veldnoten en de opnames en transcripties van de STC's werden herlezen en herzien. In de transcripties benadrukte ik onderdelen die ik bijzonder interessant vond, het toevoegen van notities en opmerkingen aan deze gemarkeerde segmenten. In deze fase probeerde ik de storytellingcirkel (en) opnieuw te ervaren om te zien of deze overeenkwam met mijn oorspronkelijke veldnoten en ervaringen. Tijdens dit ben ik vooral gericht op het vinden van momenten waarop verschil werd geclaimd, onderhandeld of ervaren, op welke manier dan ook (zie meer hieronder).

- De interviews werden op een meer rigide manier geanalyseerd met behulp van kwalitatieve data-analysesoftware (Atlas.TI). Het doel was om in de verhalen te kijken voor hoe en wanneer gemeenschappelijke gronden waren of niet door deelnemers werden ervaren. En als dit of niet het geval was om erachter te komen waarom. Ik heb de software gebruikt om de transcripties van de transcripties per zin te "coderen". Ik begon met het gebruik van een

Nogal open aanpak, het creëren van veel verschillende codes. Geleidelijk heb ik geprobeerd een order te creëren door codes samen te voegen en patronen te maken. Uiteindelijk vertoonden de gegevens verschillende manieren waarop deelnemers gemeenschappelijke gronden begrepen en ervoeren. Bovendien konden verschillende *mechanisms and conditions* worden onderscheiden die verschenen als voorwaarde en voor het maken van deze gemeenschappelijke gronden.

Resultaten: de mechanismen en omstandigheden die gemeenschappelijke gronden creëren

Hoe, wanneer en waarom hebben deelnemers in de storytellingcirkels gemeenschappelijke gronden ervaren? Wat betekende dit toen voor hen? En waren er misschien momenten waarop ze niet het gevoel hadden dat het bereiken van een gemeenschappelijke grond mogelijk was? Deze

waren de vragen die de empirische analyse van het materiaal geleidden. Laten we bij het presenteren van de resultaten achteruit werken: beginnend met het laten zien hoe en wanneer gemeenschappelijke gronden ontstonden tijdens de cirkels en van daarop de mechanismen en omstandigheden bespreken die deze gemeenschappelijke gronden mogelijk maken. Bij het presenteren van de gegevens worden citaten uit de interviews genomen, evenals verhalen en voorbeelden uit de cirkels gepresenteerd om de bevindingen te ondersteunen.

Gemeenschappelijke gronden: tussen verschil en gelijkheid

“It’s an evolving group. It’s loose as sand [at first], but eventually you leave the day with a sort of, yea, a sort of mind set. And that lasts maybe two, or three days. But (...) a sort of, yea, vulnerability I would say, develops – and that you dare to speak about that. Spontaneously, memories pop up and you make the choice: am I going to tell this? And in that moment I think, there you find the dynamics – the group dynamics; that you notice that someone else is thinking, reflecting: remembering. And that that connects to the rest of the group” (Participant STC Delft, the Netherlands)

Het citaat hierboven uit een interview met een deelnemer aan de Delft Storytelling Circle legt vrij netjes de spanning vast die het idee van gemeenschappelijke basis in dit project lijkt in te trekken. Enerzijds, *there is a difference*. De deelnemer erkent dit onmiddellijk: de groep deelnemers aan de cirkel is "los als zand"; Ze zijn allemaal verschillende individuen - er is misschien niet veel gemeen. Maar bij het delen van verhalen ontwikkelt zich iets, een kwetsbaarheid die deze deelnemer het noemt. Het delen van verhalen, de herinneringen van anderen en van zichzelf, opent kleine deuren en gateways voor herinneringen die kunnen worden besloten te delen. En deze daad van delen "verbindt ons met de rest van de groep". Met andere woorden, door te erkennen dat we op één niveau inherent verschillend zijn, terwijl we tegelijkertijd ook de gelijkheid in onze verhalen en herinneringen erkennen, worden we verbonden; We vinden gemeenschappelijke gronden.

Dit type gemeenschappelijke grond lijkt sterk op wat Hannah Arendt de menselijke toestand van *plurality* noemt, die de dialectische spanning inhoudt tussen onze gelijkheid en onderscheidend vermogen als mensen. We delen verhalen *because we are distinct*; om ons zelf begrijpelijk te maken. Toch zijn we ook *equal*, want als we dat niet zouden zijn, zou het geen zin hebben om überhaupt te communiceren, omdat de ander ons nooit zou begrijpen. Verhalen vertellen is altijd verbonden in deze ingewikkelde balans tussen verschil en gelijkheid, iets dat ook werd weerspiegeld door één deelnemer in

De storytellingcirkel in Boedapest, die dat deelde: *“One interesting thing for me was even though we are very far apart, we have very common stories”* (deelnemer S TC Boedapest, Hongarije). Op vergelijkbare wijze merkte een andere deelnemer op:

“I realized

how different can be way to school for everybody, not only surroundings, traffic, buildings, but also feelings. Some part of others’ way was similar to mine and some different. Some feelings of others were same and some different. Maar later zei ze dat ze *“all of us, we have something in common, it doesn’t matter how different we are. We are people, human beings, and it is very important to look for our similarities.”* (deelnemer stc nitra, Slovakia) voelde

De gemeenschappelijke grond is daarom altijd een ruimte waarin deze onderhandeling - dit evenwicht - tussen gelijkheid en verschil plaatsvindt. In zekere zin zijn deze tussenruimte en ruimtes tussen wat Arlie Hochschild beschrijft als *empathy walls*-onzichtbare muren die ons belemmeren om elkaar te begrijpen. In deze tussenruimte wagen mensen van verschillende posities (probeer) van achter hun eigen muur om de ander te ontmoeten om te proberen te zien hoe de wereld eruit ziet aan hun kant van de muur- om te proberen hun weg naar hun leven te voelen.

Gemeenschappelijke gronden kunnen daarom worden omschreven als *interspaces* tussen beide *sameness and otherness*, waarin mensen de tijd nemen om elkaars verhalen te delen en te luisteren; vertraging in hun denken en oordelen toestaan; Reflectie creëren op de posities van het zelf en de andere, die inderdaad een zekere kwetsbaarheid creëren.

Het is belangrijk om te beseffen dat deze onderhandeling van gelijkheid en verschil in verschillende vormen kan verschijnen. Hoewel het een vrij harmonische zoektocht kan zijn naar wat wordt gedeeld (zie het voorbeeld in vak 1), kan het ook worden bekleed met spanningen (zie het voorbeeld in vak 2). Enigszins paradoxaal, misschien gaan gemeenschappelijke gronden daarom niet over de afwezigheid van conflicten of zelfs het vaststellen van een *sameness* (van wat mensen gemeen hebben), maar over het creëren van een ruimte waarin *difference* kan worden gecommuniceerd om een *common understanding of our otherness* te creëren.

De mechanismen: het huis dat faciliteert

Zoals gezegd werken we achteruit bij het bespreken van de resultaten. De gemeenschappelijke grond is de gewenste eindresultaat. Zoals de laatste paragraaf in Box 2 al laat zien, is het nooit een garantie dat dit resultaat volledig is bereikt. Dit onderzoek onderscheidde daarom bepaalde mechanismen waardoor gemeenschappelijke gronden worden vastgesteld om iemand te helpen nadenken over welke 'werkt' bij het creëren van gemeenschappelijke gronden. Deze mechanismen mogen niet afzonderlijk worden gezien; Ze werken allemaal samen. De mechanismen kunnen daarom worden opgevat als de constructie waardoor gemeenschappelijke gronden kunnen bestaan: het huis dat het gewone faciliteert

grond. In figuur 1 toont een Venn-diagram de verschillende mechanismen die werden onderscheiden door de observatie en interviews. Ik heb de drie centrale delen van de verhalen cirkel gebruikt om de verschillende mechanismen te verdelen. Houd er echter rekening mee dat dit een abstractie is en dat de mechanismen kunnen opduiken in alle elementen van een verhalen cirkel. Dit diagram kan daarom een nuttig hulpmiddel bieden voor iedereen die geïnteresseerd is in het organiseren van een eigen (versie van) een verhalen cirkel. Om het diagram te verduidelijken, zullen de volgende drie secties elk mechanisme kort verklaren.

Mechanisme 1: Voeding van verhalende verbeelding

“There is one activity that stuck to my mind. It’s the memory lane (...) Because, you know (...) listening to other people, to their memory lane, we got to know everything of them, not only how they got to school, but also the political situation, social-economic situation, the environmental aspects as well, everything” (Participant STC Budapest, Hungary)

“[Sharing memories] I think it helps to build a common ground in the sense that we realize the obvious thing that we were all children at one point our life. It’s a simple idea, but it helps to see a human and not just talking heads and ideas, intellectual thought, and all that brainy stuff. So it helps to build empathy towards each other” (Participant STC Paris, France)

“What struck me on the route from and to school is (...) almost everyone, except for a Syrian man who was present, that is was all quite similar. And also for a man from Suriname it was a little bit different. Which makes sense, because they came here from a totally different environment. But still, what I found striking was that there was also an understanding and empathy for their stories” (Participant STC Delft, the Netherlands)

De eerste reeks mechanismen heeft te maken met **narrative imagination**. Dit betreft het idee dat de verhalen die we vertellen en de manieren waarop we ons de wereld voorstellen (het verleden, het heden en de toekomst ervan) nauw verbonden zijn. De citaten hierboven illustreren deze verbinding. Ze laten zien dat voor deelnemers de verhalen die op de geheugenroutes worden gedeeld, helpen om de ander te kennen en te herkennen - stel je voor hoe hun leven zowel verschillend is als vergelijkbaar met die van zichzelf. Dit, beweren ze, creëert empathie. Deze vorm van empathie vergelijkt wat sociale psychologen *perspective taking* (of cognitieve empathie) noemen, waarvan wordt beweerd dat het effectief is in het tegengaan van conflicten.

In deze verklaringen is verhalende verbeelding gericht op het luisteren naar de verhalen, en de effecten die ze hebben op het creëren van empathie en begrip onder

Degenen luisteren. De verbeeldingsrichting lijkt dus van zichzelf naar ander te stromen. Maar de verhalen van anderen hebben ook effecten op het zelf. In overeenstemming met wat de filosoof Emmanuel Levinas voorstelde in scherp contrast met de tradities van de westerse filosofie die het zelf concentreert als het belangrijkste onderwerp, wetende dat het zelf begint met het kennen van de *Other*. Zoals Molly Andrews schrijft: "Om onszelf te kennen, moeten we anderen kennen, die handelen als de spiegel waarin we onszelf zien". Hoewel het kan gebeuren dat deze confrontatie met de andere zorgt voor een erkenning van verschillen, binnen de storytellingkringen, gebeurt het ook dat deelnemers (soms onverwacht) de ervaringen kunnen weerspiegelen in de verhalen van anderen in hun eigen leven, zoals het citaat hieronder illustreert.

There was one story, of a man who told of himself as a boy, with a schoolteacher. And, I don't know, that really touched me. (...). He got rejected, (...) and that touched me, because that is something that I relate to and react to strongly" (Participant STC Delft, the Netherlands)

Het is niet alleen luisteren, maar ook het delen van persoonlijke verhalen die van invloed zijn op het zelf. Door persoonlijke verhalen te vertellen voelen deelnemers dat ze worden gehoord en herkend. En dit kan vooral belangrijk zijn bij het omgaan met verhalen en herinneringen die (ook) vaak gemarginaliseerd of tot zwijgen worden gebracht. Nog meer: verhalen vertellen kan ook een manier zijn om (opnieuw) controle over iemands herinneringen te claimen. Terwijl herinneringen soms negatief kunnen zijn vanwege traumatische historische ontwikkelingen of dominante maatschappelijke discoursen die bepaalde herinneringen marginaliseren, kan de herinnering aan persoonlijke herinneringen kansen bieden om te genverhalen te creëren tegen deze meer negatieve beelden. Dit was met name het geval voor een respondent die dat deelde:

*"I don't have a very good memory, a nice memory, when I was young. But there are still some moments in my childhood that can provide me some positive reflections, and this is one of the things that I hope or I think it's very important for me to remember how everyday where I went to the school, because in that, you know, still, when I gather with my friends from where we were in school at that times, you know, you remember some moments of that time when it's not just a road to arrive at the school, but during the road, and, you know, the many things happening, and facing many situations, many good, you know, you have generally a good memory of that moment. **That's why it's so important. You know, (...) the whole situation that I expressed at that time, this moment, some parts have positive memory for me, and this is what I remember then, yea, it was impressive**". (Participant STC Budapest, Hungary)*

Mechanisme 2: de verhalen inbedden

De tweede reeks mechanismen omvat het inbedden van de verhalen van deelnemers in sociale en historische contexten. Met andere woorden: om de *situatedness* van de verhalen te onthullen en macht (verschillen) in het zicht te brengen. Dit is iets dat plaatsvindt, zowel tijdens het maken en delen van de geheugenroutes, evenals de schrijfoefeningen en reflectie die plaatsvinden tijdens het gedeelte *Words Beyond Words* (zie deel 5.4. In deel I van dit handboek). In dit laatste deel van een verhalencirkel worden deelnemers gevraagd om te schrijven over het verband tussen de noties van geheugen en geschiedenis, over monumenten en over noties van onderdrukking en voorrechten (zie voorbeelden in sectie 5.4. Van deel 1 van dit handboek). Terwijl de deelnemers tijdens de geheugentours persoonlijke herinneringen en verhalen delen waarin deze gelegenheid meer stilzwijgend verschijnt, worden deelnemers tijdens *Words Beyond Words* gedwongen om verbindingen te leggen tussen het verleden en het heden (en de toekomst), en tussen het persoonlijke en de structurele. Als zodanig worden verbindingen gemaakt tussen de privéverhalen en herinneringen van de deelnemers en de grotere geschiedenis en sociale structuren die onze sociale werelden bestellen. Neem bijvoorbeeld dit fragment gedeeld door een van de deelnemers aan de Parijse verhalencirkel tijdens de sectie *Words Beyond Words* over het verband tussen geheugen en geschiedenis; Privilege en onderdrukking:

"I very often go from one to the other. But I first write future instead of history. As if history was still to be build. Memories have bits of what I am. And history, mine and the big one, always to present the ingredients, this story of cooking. Oppression gives us a frame in which we have to fit a shape, a shape for acceptable ways to tell ourselves. It gives the oppressed person a more little and comfortable space in which they can try to express their memories, or part of it. The part that doesn't disturb to many of the oppressors. This question makes me feel tired. It gives us larger places to extend the telling of our memories. Writing this hurts, because so many privileges are harms against people who look like me. But I also have some. I cherish the memories that helped me... help me to make plans for the present and the future. I love to remember that things have been possible and still are. It's kind of a personal battery." (Participant STC Paris, France)

In dit fragment verbindt de deelnemer haar persoonlijke notie van *memories* ("Bits van wat ik ben") en *history* ("mijn en de grote") en verbindt dat met structurele patronen van onderdrukking, die vervolgens worden vertaald het persoonlijke: "Omdat zoveel voorrechten schade toebrengen tegen mensen die er schade aan uitzien". Hiermee een impliciete

Link is gesmeed tussen persoonlijke ervaringen en bestaande machtsstructuren die ongelijkheden creëren. Net als het eerste mechanisme voedt dit dus de verhalende verbeelding van de betrokkenen (zie hieronder citaat), met vensters van begrip op de *otherness of the other*. Maar in plaats van 'alleen' inzichten te geven in het persoonlijke leven van mensen, benadrukt dit tweede mechanisme het belang van de contextuele inbedding van de verhalen, om te gaan nadenken over en het uitdagen van bestaande machtsvenwichtigheden.

“What impressed me was how, in a short time, you can, yea, make a piece of poetry, or something creative, which allows you to look at another in a totally different way. So, if you talk about storytelling, if you give people like five minutes, you can come to way more insights about someone.”
(Participant STC Paris, France)

Dit citaat toont ook een ander (sub-) mechanisme in deze fase (*Word Beyond Words*) dat het belang van creativiteit benadrukt; van het maken of vinden van nieuwe taal (door poëzie) waar er nog geen was. Vergelijkbaar met wat zwart-feministische auteur Audre Lorde ooit heeft vermeld (zie paragraaf 1), is het door de oprichting van een nieuwe taal die nieuwe vormen van expressie tot stand kunnen komen die bijna onmogelijk zijn om te "formuleren" wanneer men vastzit aan de bestaande ideeën en referentiekaders die beide zijn ingebed en de bestaande volgorde van dingen bevestigen. De vorm van collectieve poëzie zoals geoefend tijdens *Words Beyond Words* creëert daarom een taal die kan omzeilen dat wat gewoonlijk 'bekend' is (maar in feite: *thought* om bekend te worden), inderdaad 'veel meer inzichten over iemand'.

Mechanisme 3: het vaste en vaste achterlaten

Een laatste reeks mechanismen wordt (voornamelijk) gevonden tegen het einde van een verhalenkring; Wanneer de fictieve verhalen begint (zie paragraaf 5.6. Tot 5.8. In deel I van dit handboek). Op dit punt beginnen de deelnemers de vaste en solide posities te verlaten die ze (voelen) in hun dagelijkse leven te bewonen. De introductie van nieuwe niet-menselijke karakters en de collectieve creatie van een nieuwe wereld maakt het mogelijk om de gemeenschappelijke manieren van "weten" en "praten over" te verstoren. Tot op zekere hoogte is dit daarom vrij gelijkaardig aan de "creatie van een nieuwe taal" die in de vorige sectie werd beschreven. Ook hier creëren de deelnemers een nieuwe woordenschat.

In dit geval is het echter niet zozeer door het creëren van (a) poëzie geworteld in de echte ervaringen en herinneringen van mensen, maar eerder door een collectieve zoektocht naar een nieuw verhaal dat alleen mogelijk kan worden omdat deelnemers hun verlaten

Vaste posities achter, waardoor deze zoekopdracht een noodzakelijk is; Een zoektocht om nieuwe vormen van verbondenheid te vinden. Cruciaal is echter tegelijkertijd, dit deel van een verhalencirkel bouwt voort op de vorige delen. Dit betekent dat (wanneer alles goed is gedaan) deelnemers de metaforische wereld verbinden die tot leven komt in de fictie aan de eerder besproken ervaringen en positionaliteiten van zichzelf en van anderen, terwijl ze tegelijkertijd het gevoel hebben dat ze een nieuwe taal creëren die niet wordt beperkt door hun eigen vooroordelen, zoals de deelnemer hieronder het zegt:

“During that day I got the feeling that what I normally experience in daily life, was placed outside of your daily life through a metaphor, which made it incredibly tangible (...), such a fictional storytelling in which I had to assume a position: (...) very relatable, and simultaneously very smart, because it distracted from my biases” (Deelnemer STC Delft, Nederland)

Naast (en nauw verwant aan) deze creatie van een nieuw vocabulaire binnen de fictie, omvat een tweede (sub-) mechanisme het schakelen of omleiden van (schijnbaar) vaste rollen en posities. De fictieve wereld stelt deelnemers niet alleen in staat om gezamenlijk naar een nieuwe woordenschat te zoeken door "ze af te leiden van hun vooroordelen", maar biedt deelnemers ook de mogelijkheden om posities geheel anders te bewonen dan degene die ze in hun dagelijks leven gewend zijn, hiermee de mogelijkheid bieden om echt te denken en te voelen vanuit een positie van *alterity*, door, door, door, soms in het leven, de positie van de andere. In de reflectie in Pilis, waar Roma en niet-Roma-deelnemers deelnamen aan de verhalencirkel, werden de positieve effecten hiervan erkend door de deelnemers:

“And we change that person. So, the leader is not always the same. Anyone can be a leader, just the one who is suitable for it”

(...)

“Yes, it was good for me to think that the person is not necessarily the top or the boss. So, I enjoyed this task, so that now without the human here, let's try to see the situation this way. Or humanize these things, of course”

Bovendien heb ik zelf een deelnemer ben, ik heb ook zelf de werking van dit mechanisme ervaren, die ik later met deelnemers in interviews en reflectie -instellingen heb besproken. Box 3 hierboven geeft een voorbeeld van dit mechanisme.

Deze drie mechanismen zoals hierboven besproken, ingebed in de verschillende secties van een verhalencirkel, dragen samen bij aan het ervaren van gemeenschappelijke gronden door deelnemers in de kringen. Samenvattend merkte een deelnemer uit de verhalencirkel in Nitra opvallend op:

“By sharing memories from way to basic school, by building shelter, or by creating a story where everybody participated, I felt the borders were cancelled between us and the differences between us were not obstacles but benefit”(Deelnemer STC Nitra)

De voorwaarden: de basis die ondersteunt

Als de mechanismen het huis zijn dat de gemeenschappelijke grond vergemakkelijkt, moeten de omstandigheden worden opgevat als de fundamenteen waarop de hele constructie berust; Zonder deze omstandigheden zijn er in het begin geen mechanismen. De voorwaarde en werden geëxtraheerd uit de observatiegegevens en het interview en reflecterende gegevens. Hoewel er nog steeds aanvullende voorwaarden kunnen worden ontdekt in nieuwe storytellingcirkels (immers: elke cirkel biedt nieuwe dynamiek en uitdagingen), verschijnen de voorwaarden zoals beschreven in tabel 2 hieronder als de meest basisvoorwaarden voor het creëren van gemeenschappelijke gronden tijdens een verhalencirkel. Het is daarom belangrijk om te zorgen bij het creëren van omgevingen waarin aan deze voorwaarden kan worden voldaan. In deze sectie worden de verschillende voorwaarden gepresenteerd en kort uitgelegd. Het is belangrijk op te merken dat, hoewel deze voorwaarden worden gepresenteerd als onderverdeeld in drie afzonderlijke dimensies, ze sterk onderling verbonden zijn en in zekere zin gelaagd zijn. Bovendien wordt het belang van deze voorwaarden bovendien benadrukt door voorbeelden te delen van wat er gebeurt wanneer bepaalde voorwaarden of niet voldoende kunnen worden voldaan.

Table 2: Overview of different conditions and sub-conditions for creating common grounds

Artistic and inventive	Inclusive	Structurally embedded

Experimental/Surprising	Delay: taking time	Addressing power imbalances
Disruptive/Radical	Sharing:	Reflective (on own positionalities in relation to those of others)
Exploratory	Safety to speak	
	Feeling acknowledged	
	Feeling understood	
Sensory/Immersive	Genuine listening:	
Playful	Understanding	
	<i>Alterity</i>	

Voorwaarde 1: artistiek en inventief

Zoals al eerder beschreven, maakt het ertoe dat een storytellingcirkel een *artistic practice* is; Het doet er ook toe dat het een *inventive approach* is in de zin dat het zich bezighoudt met een proces van het uitvinden van het sociale. Deze twee aspecten worden daarom gecombineerd in de eerste toestand die wordt onderscheiden.

Ten eerste is een belangrijk aspect hier, dat de methode zowel experimenteel als verrassend is, evenals verstorend en radicaal. Deze twee (sub-) omstandigheden kunnen worden gezien als twee zijden van dezelfde munt. Sommige deelnemers verwezen letterlijk naar de ervaring als een *experiment* waarin ze naar herinneringen en verhalen zochten, anderen noemden de verrassing die ze vonden over bepaalde aspecten. Bijvoorbeeld om te zeggen hoe ze verrast waren door de verschillende kennis en ervaringen die werden gedeeld op de geheugenroutes. Experimenten en verrassing vermengen zich dus om paden te creëren naar nieuwe, onverwachte, vormen van (verhalende) verbeelding die hegemonische discours en uitdagen.

In deze zin verstoort de artistieke praktijk ook en is ze radicaal in de zin dat het buiten wat algemeen bekend is. In overeenstemming met Rancière's bevestiging van kunst en esthetische praktijken als iets (en) die de *distribution of the sensible* uitdagen, maakt de artistieke praktijk hier bredere verhalende horizon zichtbaar, tastbaar en begrijpelijk. Facilitators van het vertellen van verhalen worden daarom aangemoedigd om na te denken over manieren om momenten te creëren waarop deze verstoring met het gewone kan plaatsvinden.

In die zin is het belangrijk dat een cirkel een verkennend proces is. Er is geen vaste route of manier van handelen, omdat de verhalen van deelnemers de bakens zijn die iedereen begeleidt om een verrassing te voelen en verstoring op te wekken. Wat dat precies betekent, blijft echter open voor exploratie, wat een collectief proces is dat door facilitators moet worden gevoed.

Om dit proces te voeden, draaien drie definitieve belangrijke voorwaarden rond de weg waardoor deelnemers het artistieke proces kunnen uitvoeren. Bij het bespreken van momenten die bij hen bleven, noemden bijna alle deelnemers sensorische ervaringen. Sommigen vermeldden bijvoorbeeld hoe ze *"able to visualize everything on their memory route"* waren, terwijl voor anderen geuren of geluiden werden opgeroepen bij het onthouden van hun routes. Tijdens de vertelcirkel in Nitra (Slowakije) herinnerde een deelnemer zich de schilderachtige geur van een basisschoolgebouw: iets dat door de andere deelnemers werd herkend en onmiddellijk herinneringen oproep en nieuwe verhalen uitnodigde. Iedereen was op dit moment volledig ondergedompeld en toonde het belang van dit zintuiglijke aspect.

Ten slotte zijn de bovenstaande omstandigheden vaak een stuk eenvoudiger om te worden voldaan, wanneer mensen plezier hebben! Speelzaamheid is daarom een belangrijke definitieve toestand. Wanneer mensen genieten van het delen en horen van verhalen, het samen maken en onthouden van dingen samen, wordt het mogelijk om gezamenlijk te experimenteren, te verstoren en te verkennen en zich echt onder te dompelen in de ervaring van de workshop.

In sommige gevallen lijkt het erop dat deze voorwaarden niet voldoende worden voldaan voor deelnemers, waarmee het belang van deze voorwaarden wordt getoond. In een gesprek met één deelnemer zei ze bijvoorbeeld dat ze tijdens de workshop zichzelf bleef denken en ondervroeg: *"am I doing this right? Is this what's expected of me?"* een andere deelnemer beschreef een soortgelijke ervaring met de mededeling dat hij voelde dat *"I'm thinking still, I'm in my head still, and I don't want that!"* deze deelnemers niet volledig ondergedompeld konden voelen, die hun vermogen om te onderdompelen om zichzelf echt te onderdompelen in de (in deze gevallen) fictieve werelden die werden geconstrueerd. Als gevolg hiervan hebben ze geen sterke ervaringen van verrassing of verstoring ervaren, omdat ze zich soms meer bezighielden met het ondervragen van zichzelf en het proces.

Voorwaarde 2: inclusief

Een tweede voorwaarde voor het creëren van gemeenschappelijke gronden vereist dat de communicatie *inclusive* is (zie het werk van Iris Marion Young als referentie). In de eerste plaats betekent dit dat een omgeving wordt gecreëerd die vertraging mogelijk maakt - het nemen van tijd om verhalen te delen. Dit druist in tegen de graan van maatschappelijke normeringen waarin alles bijna licht, snel, vloeistof moet zijn. Toch is dit precies de reden waarom workshops idealiter plaatsvinden over meerdere dagen.

Door deze tijd te nemen en vertraging te creëren, vinden de mechanismen van delen en luisteren een grond waaruit ze kunnen bloeien. Deze mechanismen vereisen echter ook enkele aanvullende voorwaarden als basis. Ten eerste moet je, om te delen, *safe enough to speak* voelen. Men moet het gevoel hebben dat iemands verhaal veilig binnen de groep kan landen. Bovendien, wanneer men besluit te delen, moet men het gevoel hebben dat het gedeelde verhaal *acknowledged* is als een "acceptabel" verhaal. Ten slotte moet men ook het gevoel hebben dat iemands verhaal *understood* is: dat het verhaal wordt "opgepikt" door de groep en dat de (gesitueerde) kennis in het verhaal wordt "opgepikt" door degenen die luisteren. Hoewel deze omstandigheden in het begin misschien een beetje abstract lijken, wordt hun belang het meest duidelijk wanneer deze voorwaarden niet voldoende worden voldaan. Door dit te illustreren, liet de opmerkingen van één deelnemer tijdens een interview zien hoe zijn gevoel (of verwachting) van niet begrepen of erkend werd, hem belemmerde om te delen:

"Here, it stops at... I will not be understood anyway, or this is too heavy of a subject, this is, it is... I cannot explain that language to you [De andere deelnemers in de cirkel], the "common" that you can have in that, I cannot explain that to you. You cannot access that. And I really think that some people couldn't access that in the group we had, and that they would relate it to themselves again, while that is everything that you shouldn't do! But that's the dynamic at play when you ask the question from the background of the slavery past. Then there is a dynamic for me, like: hey, what can and can't I do here? [interviewer: ja, en dan? '] And yea, then I restrict myself in that (...) I restrict myself"

Ten tweede omvat luisteren een oprechte poging om te begrijpen. Om echt te begrijpen, een belangrijke voorwaarde is wat verschillende auteurs (zoals Halleh Ghorashi en Janssens & Steyaert), in overeenstemming met het werk van Levinas, *alterity* hebben genoemd. Alteriteit betekent om de andere *not* te benaderen vanuit de positie van het zelf, maar uit de positie van de andere. Om jezelf in de positie van een ander te plaatsen en, van daarop, redeneren vanuit hun positie. Binnen de storytellingcirkel wordt deze voorwaarde van *alterity* gewekt in verschillende delen van de workshop (zie bijvoorbeeld Box 3), die ook wordt herkend door deelnemers:

"I think it's the strength of the memory route that you, yea, you walk almost literally in someone else's shoes for a moment. Or yea, you walk alongside someone. It's so tangible and it becomes so, yea, you can just visualize everything the way some people describe it, and that makes that yea, like you [Interviewer] said, that you see a lot of commonality in the stories"
(Deelnemer Stc Delft, Nederlands)

Voorwaarde 3: structureel ingebed

Wat is de reden dat deelnemers soms geen verstoring of onderdompeling of speelsheid ervaren? En waarom gebeurt het soms dat mensen zich niet veilig genoeg voelen om hun verhaal te delen, of zich niet erkend of begrepen voelen wanneer ze dat doen?

Uiteraard zijn er veel factoren die hierin kunnen spelen, zowel op individueel als op een collectief niveau. Een ding dat voor deze eerste twee voorwaarden als voorwaarde verschijnt, is echter dat er voor elke succesvolle verhalen een vorm van structurele en contextuele inbedding van de verhalen moet zijn.

Immers, hoewel het proces van een cirkel speels, open, storend, enz. Is, brengen deelnemers nog steeds hun eigen identiteitscomponenten, positionaliteiten en geschiedenissen in de workshop. Geen enkele persoon, geen lichaam, is een *tabula rasa*. En, zoals eerder vermeld, zijn onze positionaliteiten vaak niet gelijk gerelateerd, maar ~~gelegen in hiërarchische relaties~~, als geschiedenis van kolonialisme, seksisme en classisme hebben dominante verhalen en gecreëerd die, zoals Aminata Cairo schrijft, "naar de top zijn gekomen uit een schat aan verhalen". Structureel inbedden van de verhalen, betekent daarom een omgeving creëren waarin deze machtshiërarchieën in beeld blijven, of weer in zicht worden gebracht, om te worden behandeld.

Dit is belangrijk omdat onze verschillende structurele posities van invloed zijn op onze relaties met anderen. Als we verhalen delen zonder dit structurele aspect te erkennen, verliezen we het feit dat sommige verhalen voortkomen uit plaatsen van (relatieve) dominantie, terwijl anderen uit een plaats van (relatieve) marginalisering komen. En dit kan ernstige effecten hebben op de andere twee voorwaarden. Als men van mening is dat de pre-bestaande machts-IM-balances niet worden overwogen, als deze onevenwichtigheden worden gevoeld om zich uit te breiden naar de groep en/of als er een gebrek is aan reflectiviteit op deze aspecten, kunnen de andere voorwaarden moeilijk te vaststellen worden.

Voor alle duidelijkheid: structureel inbedden van de verhalen betekent *not* dat machtskwesties gedurende het hele proces expliciet moeten worden besproken. Integendeel. Aangezien het doel vaak is om nieuwe werelden en nieuwe vocabulaires te creëren buiten bestaande machtsstructuren, is het doel vaak om een ruimte te creëren waarin deze machtsproblemen en kunnen worden opgebouwd of opgeschort. Dit wordt gedaan door deze problemen op minder expliciete manieren aan te pakken, door bijvoorbeeld met poëzie en metaforen te werken. Afhankelijk van de kwesties van de hand, blijft het echter belangrijk dat deelnemers het gevoel hebben dat de structurele verschillen met betrekking tot deze kwesties worden herkend, aangepakt en weerspiegeld, zodat iedereen denkt dat de verhalen effectief kunnen worden gedeeld als hulpmiddelen voor wederzijdse reflectie zonder dominante verhalen die het overnemen. Dit bevat dus een constante balans voor facilitators tussen de ene kant die een ruimte creëert waarin stroomstructuren kunnen worden opgeschort om de artistieke en inclusieve omgevingen te vergemakkelijken die nodig zijn voor het creëren van gemeenschappelijke gronden, terwijl er anderzijds ervoor zorgt dat een verbinding wordt gemaakt met de structurele en hiërarchische verschillen tussen deelnemers. Immers, deze

Structurele verschillen vormen de reden om in het begin te zoeken naar gemeenschappelijke gronden.

Lessen en conclusies: het belang van reflectie

Dus, wat kunnen we van dit onderzoek leren? Laat me eerst beginnen met te zeggen dat, gelukkig, geen enkele verhalencirkel perfect is, noch moet het zijn. Elke cirkel komt met zijn eigen set uitdagingen en dynamiek, en elke deelnemer reageert op zijn eigen manier op de verschillende delen van een cirkel. Deze open-endness is tegelijkertijd zowel de charme als de kracht, evenals de vloek en de uitdaging van deze methode. Er is geen *one right way* om dingen te doen, en het is misschien onmogelijk om aan alle voorwaarden voor alle deelnemers te voldoen.

De mechanismen en vooral de omstandigheden moeten "eenvoudig" worden beschouwd als markers: iets om naar te streven, te streven naar, om te neigen. En voor degenen die storytellingcirkels organiseren met als doel gemeenschappelijke gronden te creëren, is het belangrijk om deze omstandigheden en mechanismen te overwegen om goed voorbereid te zijn en de best mogelijke voorwaarden te creëren, maar het hoeft niet *perfect* te zijn.

Dat gezegd hebbende, er zijn enkele belangrijke lessen te volgen uit het onderzoek dat professionals die deze methode gebruiken ter harte moeten nemen. Het lijkt erop dat een fundamentele (pre-) toestand is om een structurele inbedding voor de verhalen te creëren. Hiermee bedoel ik dat de structurele context in aanmerking moet worden genomen bij het organiseren van een cirkel, vooral bij het organiseren van een cirkel waarin een controversieel of betwist probleem (zoals een geschil tussen Roma en niet-Roma-mensen; of het Nederlandse slavernijverleden) het onderwerp van belang is. Hiermee komt dit ook aan bij de manier waarop ik eerder voorstelde om polarisatie te conceptualiseren: niet als de botsing tussen twee (of meer) extremen, maar als een uitdaging van *dealing with difference*, die ook een reflectie met zich meebrengt op dominante patronen van uitsluiting en discoursen van onderdrukking.

Deze geest van de structurele context kan op verschillende manieren worden gedaan. Ten eerste is het belangrijk om te overwegen welke reeds bestaande machtshiërarchieën rond bepaalde kwesties bestaan en hier rekening mee houden bij het uitbreiden van uitnodigingen voor een verhalencirkel, dus het maatschappelijk dominante verhaal domineert niet binnen de groep. Bovendien is het cruciaal om altijd voldoende tijd te creëren voor de laatste stap van een verhalencirkel: de reflectie.

Deze reflectie dient ongeveer twee doelen. Ten eerste is het een manier voor deelnemers om na te denken over hun eigen ervaring tijdens een workshop en als groep deze te relateren

Verschillende ervaringen terug naar de 'real-world'-problemen die voor de hand zijn. Wat hebben hun herinneringen en verhalen verteld of onthuld over hun structurele positioneringen ten opzichte van deze problemen? Hoe vonden ze zich daarover? Wat heeft het gezamenlijk gecreëerde fictieve verhaal voor deelnemers gedaan? Welke lessen moeten hieruit volgen voor het omgaan met kwesties van "polarisatie" buiten de context van de workshop? Het bespreken van deze vragen in de groep (en mogelijk, door individuele reflecties) daarna, is een onmisbaar onderdeel van een cirkel, omdat het dus de structurele inbedding van de ervaring versterkt.

Ten tweede biedt deze reflectie waardevolle inzichten voor organisatoren om te zien wat wel en niet (of niet) werkte) in een verhalencirkel - om mogelijk nieuwe voorwaarden en mechanismen te ontdekken die blijkaar belangrijk zijn - om de methode te verbeteren en te finetune. Dit betekent dat de resultaten van dit onderzoek daarom op een bepaalde manier ook als onafgewerkt moeten worden beschouwd, omdat de methodologie een ademhalende, levende, evoluerende praktijk is die veel verschillende vormen en vormen kan aannemen, hiermee veel nieuwe lessen beloven om te ontdekken. Daarom dring ik er bij iedereen op aan deze methodologie te gebruiken (delen van) om, samen met deelnemers, zorgvuldig weer te geven om nieuwe manieren van werken te ontdekken. Alle geleerde lessen zijn dan van harte welkom om te worden gedeeld met t.morstenbroek@vu.nl.

Literatuur genoemd in dit rapport

Adorno, T. W. (2012). *Zonder richtlijn : parva aesthetica*. Amsterdam: Octavo.

Andrews, M. (2014). *Narrative imagination and everyday life*. Oxford University Press.

Arendt, H. (2018). *The human condition*. Universiteit van Chicago Press. (Origineel werk gepubliceerd 1958)

Boal, A. (2019). *Theatre of the oppressed*. Pluto Press. (Origineel werk gepubliceerd 1979)

Brandsma, B. (2017). *Polarisation. Understanding the dynamics of Us versus Them*. Amsterdam: BB in de media.

Cairo, A. (2021). *Holding space: A storytelling approach to trampling diversity and inclusion*. Aminata Cairo Consultancy.

Eisner, E. (2008). Kunst en kennis. In J.G. Knowles & A.L., Cole (Eds.), *Handbook of the arts in qualitative research: Perspectives, methodologies, examples, and issues* (pp. 3-12). Duizend eiken. Californië: wijze publicaties.

Ghorashi, H. (2014). Gerouteerde verbindingen in de late moderne tijd. In A. M. Vieten (ed.), *Revisiting Iris Marion Young on normalisation, inclusion and democracy* (pp. 4 9–66). Palgrave Macmillan UK.

Hannes, K., & Laermans, R. (2020). Artistieke onderzoekspraktijken tegenkomen: analyse van hun kritische sociale mogelijkheden. *Art/Research International: A Transdisciplinary Journal*, 5(1), i-viii.

Hochschild, A. R. (2017). *Vreemdelingen in hun eigen land: een reis door rechts Amerika*. Amsterdam University Press.

Janssens, M., & Steyaert, C. (2001). *Meerstemmigheid: Organiseren met Verschil*. Leuven University Press.

Levinas E (2021) (origineel werk gepubliceerd 1961). *Totaliteit en Oneindigheid: essay over de exterioriteit*. Boom.

Lorde, A. (1984). *Sister outsider: Essays and speeches*. Crossing Press.

Marres, N., Guggenheim, M., & Wilkie, A. (2018). Inleiding: van prestaties tot het uitvinden van het sociale. In M. Marres, M. Guggenheim & A. Wilkie (Eds.), *Inventing the social* (pp. 17-37). Mattering Press. Manchester.

Mouffe, C. (2005b). *Over het politieke*. Abingdon, Engeland: Routledge.

Rancière, J. (2004). *The politics of aesthetics*. Bloomsbury PU Bloeien.

Sanders-Bustle, L. (2020). Sociale praktijk als op kunst gebaseerde methodologie: onderzoek naar participatie, veelheid en collectieve actie als elementen van onderzoek. *Art/Research International: A Transdisciplinary Journal*, 5(1), 47-70.

Verloove, J., Van Wonderen, R., & Felten, H. (2020). Theorieën en Aanpakken van Polarisation. *Kennisplatform integratie & Samenleving Report*.

Young, I. M. (2000). *Inclusion and democracy*. Oxford University Press.